

Toekomstbeeld, stappenplan en advies

Veilig in Afhankelijkheidsrelaties (ViA) Noordoost Brabant 2026-2030

Toekomstbeeld, stappenplan en advies

Veilig in Afhankelijkheidsrelaties (ViA) Noordoost Brabant 2026-2030

Auteur

Katrien de Vaan

Amsterdam, 2 oktober 2025
Publicatienr.

© 2025 Regioplan, in opdracht van Gemeente 's-Hertogenbosch

Het gebruik van cijfers en/of teksten als toelichting of ondersteuning in artikelen, scripties en boeken is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Regioplan. Regioplan aanvaardt geen aansprakelijkheid voor drukfouten en/of andere onvolkomenheden.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	<i>Aanleiding van dit traject.....</i>	<i>5</i>
1.2	<i>Totstandkoming van dit document.....</i>	<i>5</i>
1.3	<i>Leeswijzer.....</i>	<i>6</i>
2	Geweld duurzaam stoppen.....	8
2.1	<i>Waarom een aangepaste ambitie?</i>	<i>8</i>
2.2	<i>Wat is nodig om deze ambitie te realiseren?.....</i>	<i>8</i>
3	De ambitie realiseren: stappenplan.....	11
3.1	<i>Werken volgens de Meldcode.....</i>	<i>11</i>
3.2	<i>Stevige lokale teams op ViA.....</i>	<i>13</i>
3.3	<i>Regionale netwerksamenwerking.....</i>	<i>17</i>
3.4	<i>Specialistische hulp.....</i>	<i>20</i>
4	Aan de slag: aandachtspunten voor de uitvoering.....	24
4.1	<i>Het programmateam.....</i>	<i>24</i>
4.2	<i>Ontwikkeling.....</i>	<i>24</i>
4.3	<i>Monitoring.....</i>	<i>26</i>
4.4	<i>Verbreding en borging.....</i>	<i>27</i>
	Bijlage 1 Rapport Zelfscan Sterke Lokale Teams	30
	Bijlage 2 Koersplan Veilig in Afhankelijkheidsrelaties: Herijking 2026-2030.....	65

1. Inleiding

Het stil leggen van de Werkgroep ViA in 2024 heeft geleid tot een heroriëntatie op zowel inhoud als governance van ViA. Dit document bevat de uitkomst van het inhoudelijke deel: een nieuw Toekomstbeeld en een stappenplan en advies voor hoe daar te komen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding van dit traject

Een oudere man die niet kan omgaan met de gedragsverandering die zijn dementerende vrouw doormaakt, en daar agressief op reageert. Een stel van begin dertig zonder kinderen waar de politie steeds opnieuw meldingen van hoogoplopende ruzies over krijgt en Veilig Thuis bij inschakelt, maar dat hulp afhoudt. Een volwassen, verslaafde zoon die bij zijn hulpbehoevende moeder inwoont maar duidelijk niet voor haar zorgt en waar huisuitzetting dreigt. Een gezin met kinderen dat het niet makkelijk heeft en waar onveiligheid ontstaat doordat de ouders daar ieder op een andere manier mee omgaan.

Dit soort situaties komen dagelijks op het bord van het lokaal team¹ – en horen daar ook. Het zijn situaties waarin inwoners met problemen kampen die leiden tot onveiligheid. Het lokaal team is de geëigende partij om voor deze inwoners hulp te organiseren: de meest passende hulp is vaak te vinden in het lokaal veld, of na beschikking in het vrijwillig kader. Er zijn meerdere hulpvragen tegelijkertijd die op elkaar inhaken en om coördinatie vragen, coördinatie die deze inwoners niet altijd (op dat moment) zelf kunnen voeren. Maar er is ook sprake van onveiligheid. Die onveiligheid vraagt een specifieke focus, namelijk op het wegnemen ervan. En die focus vraagt specialisme: om onveiligheid te herkennen, op waarde te schatten, erover in gesprek te gaan met de inwoners die het betreft, te begrijpen wat en wie de onveiligheid veroorzaakt en hulp te organiseren en coördineren die op termijn tot duurzame veiligheid kan leiden. Dat handelen op onveiligheid is niet alleen een kwestie van de weg wijzen en hulp verlenen in het vrijwillig kader, het gaat ook over afstemming op interventies die zijn gericht op de veroorzaker van de onveiligheid en die een bestuursrechtelijk, strafrechtelijk of civielrechtelijk karakter kunnen hebben.

Deze situaties horen in het lokaal team. Om er echter adequaat en effectief in te kunnen handelen, is een verbeterslag binnen de lokale teams nodig. Op dit moment krijgen inwoners die te maken hebben met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties² namelijk niet de hulp die nodig is om de onveiligheid (duurzaam) weg te nemen. Dat blijkt uit landelijk onderzoek, onder andere gebaseerd op onderzoek in Noordoost-Brabant, dat in 2022 aanleiding vormde voor de totstandkoming van het *Koersplan Werkgroep Veilig in Afhankelijkheidsrelaties; Integrale aanpak Noordoost-Brabant 2023-2028*.

De werkgroep ViA die met de uitvoering van het Koersplan aan de slag ging, werd medio 2024 stopgezet. Na een onderzoek naar de toedracht daarvan is in oktober 2024 geconstateerd dat de werkgroep in de bestaande vorm en met de bestaande governance niet verder kon. Hiemstra & De Vries en Regioplan hebben vervolgens samen advies uitgebracht over wat er in de regio nodig is om te komen tot een stevigere uitvoering en regie, met een duidelijke veranderstrategie, om de plannen uit het Koersplan ViA effectief in de praktijk te kunnen brengen. Het advies van Hiemstra & De Vries en Regioplan was tweeledig: wijzig de governancestructuur en breng meer inhoudelijke focus aan. Dit document is het resultaat van een tussenstap op het inhoudelijke deel van dat advies. Terwijl parallel aan de totstandkoming hiervan een nieuwe governancestructuur voor ViA is ontwikkeld, is op de inhoud van de aanpak de actuele stand van zaken in kaart gebracht. Die stand van zaken wordt in dit document afgezet tegen de (aangepaste) ambitie van ViA en het toekomstbeeld dat daaraan verbonden is. Vervolgens worden de stappen om van de huidige naar de gewenste toekomstige situatie te komen geïdentificeerd. Daarmee is dit document leidend voor de uitvoering van het programma ViA de komende jaren. Het vervangt het Meerjarig Uitvoeringsplan 2023-2028.

1.2 Totstandkoming van dit document

Om tot dit document te komen zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- Uitvoering van de Zelfscan Stevige lokale teams in alle gemeenten in Noordoost-Brabant.
- Gesprekken over de uitkomsten van de zelfscan op ambtelijk en bestuurlijk niveau in alle gemeenten.
- Inrichting van een dashboard waarmee in de toekomst lokale ontwikkelingen op de elementen uit de Zelfscan, eventueel aangevuld met andere indicatoren, gevolgd kunnen worden.

¹ In dit document wordt onder 'lokaal team' verstaan: de lokale toegang tot hulp en ondersteuning vanuit de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet. Het kan een enkel team zijn, om verschillende teams gaan, of een combinatie betreffen van gemeentelijke consultants en ingehuurd professionals van externe partijen. Ook teams die zich specifiek toeleggen op complexe (veiligheids)casuïstiek binnen het lokale sociaal domein vatten we onder dit paraplubegrip, omdat ook die teams binnen het lokale domein van toegang tot zorg en ondersteuning en lichte hulpverlening vallen. Gemeenten kunnen zelf binnen dit spectrum onderscheid in verschillende teams maken en zullen daarbinnen ook afwegingen maken over waar welke rol in het kader van ViA het beste belegd kan worden. Maar voor een goed begrip van dit document is het belangrijk te weten dat een dergelijk onderscheid hier niet wordt gemaakt en met 'lokaal team' het geheel wordt bedoeld.

² Onder onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties wordt verstaan: alle vormen van huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief ouderenmishandeling, en ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen voor zo ver deze gepaard gaat met onveiligheid binnen het gezinssysteem.

-
- Het opstellen van een regionale analyse op basis van de lokale resultaten van de Zelfscan.
 - Twee werksessies met beleidsadviseurs van de tien gemeenten en vertegenwoordigers van Veilig Thuis (VT), Jeugdbescherming Brabant (JBB) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK).
 - Een sessie met directeurs Sociaal Domein, gezamenlijk met de projectleider van het governancetraject.
 - Herijking van het Koersplan langs de focus van de ambitie en het toekomstbeeld.
 - Opstellen van dit document.

1.3 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de bijgestelde ambitie voor VIA. Er wordt uitgelegd waarom bijstelling nodig was, en wat nodig is om de ambitie te realiseren. Hoofdstuk 3 bevat het stappenplan: het werkt op elk onderdeel van het Toekomstbeeld uit wat de huidige situatie is ('ist'), wat de gewenste toekomstige situatie is ('soll') en wat nodig is om van de huidige naar de toekomstige situatie te komen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de verdeling van verantwoordelijkheden tussen het regionale programma en de individuele gemeenten. Hoofdstuk 4 gaat in op een aantal aandachtspunten bij de uitvoering van het plan: het programmateam, de benodigde ontwikkelruimte, monitoring, en tot slot implementatie en borging. In de bijlage zijn de regionale analyse van de lokale zelfscans en de herijking van het Koersplan opgenomen.

2. Geweld duurzaam stoppen

De ambitie voor 2030

Nieuwe ambitie:

In 2030 is het Toekomstscenario geïmplementeerd en stopt het geweld na 70% van de meldingen Huiselijk geweld en Kindermishandeling.

2 Geweld duurzaam stoppen

2.1 Waarom een aangepaste ambitie?

Het advies van Hiemstra & De Vries en Regioplan bevatte onder andere de suggestie om de ambitie voor ViA aan te passen. De reden daarvoor was tweeledig:

- De gestelde termijn voor het behalen van de ambitie (2028) was niet realistisch, gezien de actuele stand van zaken in de aanpak, zowel lokaal als regionaal.
- De ambitie weerspiegelde onvoldoende de actuele relevantie van het Toekomstscenario voor de aanpak van ViA.

In reactie daarop is in het genoemde advies voorgesteld om de ambitie aan te passen, zodat die als volgt wordt:

In 2030 is het Toekomstscenario geïmplementeerd en stopt het geweld na 70% van de meldingen Huiselijk geweld en Kindermishandeling.

De streeftermijn van 2030 is gebaseerd op de volgende, globale planning:

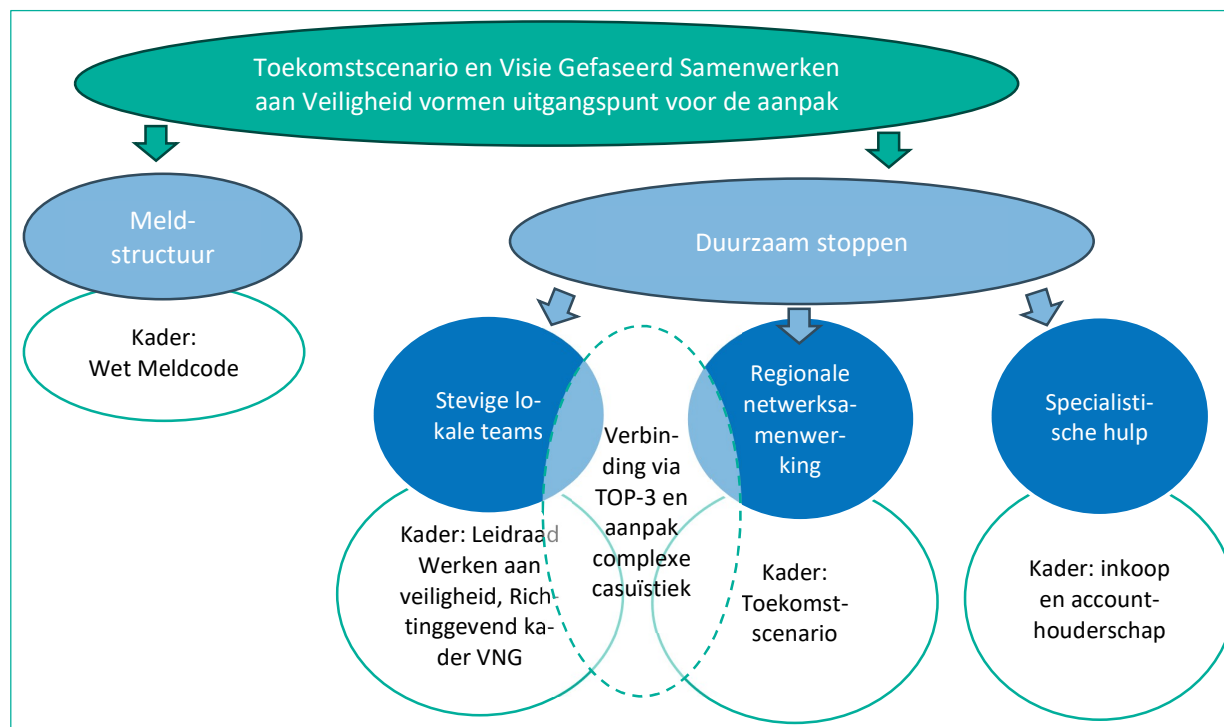
- 2025 – nadere uitwerking en besluitvorming vervolg ViA.
- 2026 & 2027 – implementatie van dit stappenplan (en daarmee van het geherijkte Koersplan).
- 2028 – werken volgens de nieuwe aanpak (lokaal en regionaal).
- 2029 – zichtbaarheid van eerste resultaten.

Duurzame veiligheid vraagt tijd om te kunnen realiseren en waarnemen. Daarom is 2030 als streefdatum voor de gestelde 70% stoppen van het geweld genomen.

Deze wijziging is overgenomen in het herijkte Koersplan in de bijlage.

2.2 Wat is nodig om deze ambitie te realiseren?

De onderstaande figuur bevat een schematisch overzicht van wat nodig is om de bovenstaande ambitie te realiseren. In de rest van dit document wordt hiernaar verwezen als **het toekomstbeeld**: dat wat in de toekomst minimaal, en met prioriteit, op orde moet zijn om onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties in de regio effectief aan te kunnen pakken.

Het [Toekomstscenario](#) en de [Visie Gefaseerd Samenwerken aan Veiligheid \(GSV\)](#) vormen het kader voor **een stevige basisinfrastructuur** voor de aanpak van ViA. Die basisinfrastructuur bestaat uit:

1. Een goed functionerende **meldstructuur**: alle professionals die daartoe verplicht zijn, passen de Meldcode toe waar relevant, en beschikken ook over de kennis en vaardigheden die daarvoor nodig zijn.
2. Een effectieve structuur voor interventie, hulpverlening en het stoppen van geweld. Daaronder vallen:
 - a. **stevige lokale teams** (in dit geval: stevig in het effectief kunnen handelen op onveiligheid in relaties)³;
 - b. een goede **netwerksamenwerking** op regionaal niveau tussen in ieder geval Veilig Thuis, de GI's en de RvdK;
 - c. een goede **verbinding** en samenwerking tussen de lokale teams en de partijen in de regionale netwerksamenwerking, op basis van GSV en de daaraan gekoppelde TOP-3-methodiek, toegespitst op casuïstiek die als complex gekwalificeerd kan worden omdat er meerdere inwoners, probleemgebieden en domeinen uit zorg en veiligheid betrokken zijn;
 - d. de beschikbaarheid van de juiste en voldoende hulp voor inwoners die te maken hebben met onveiligheid in relaties.

Binnen die structuur wordt gewerkt aan een andere cultuur en een andere grondhouding om te komen tot de gewenste nieuwe vorm van samenwerking. De komende jaren is het belangrijk om prioriteit te geven aan activiteiten die leiden tot realisatie van deze basisinfrastructuur. Daar is het Koersplan op herijkt (zie de bijlage). Landelijke kaders geven daarbij richting, net als de keuze om Gefaseerd Samenwerken aan Veiligheid centraal te stellen. Op regionaal niveau zijn belangrijke kaders voor specialistische hulp de inkoopkaders en het contractbeheer/accounthouderschap ten aanzien van jeugdhulp, Wmo en vrouwenopvang/maatschappelijke opvang/beschermd wonen.

Met een goede, integrale en systeemgerichte aanpak op lokaal niveau kun je ver komen als het gaat om het realiseren van veiligheid. De mogelijkheden lokaal zijn echter beperkt tot het vrijwillig kader. Diepgaande expertise op complexe vraagstukken of specifieke problematiek is lokaal vaak beperkt. Het realiseren van 70% duurzame veiligheid na meldingen HGKM kan daarom alleen door de lokale en regionale aanpak aan elkaar te verbinden: **een stevige basisinfrastructuur beslaat het lokale en regionale niveau**. Dat betekent lokaal de toegang tot hulp, regie en het verlenen van basishulp; regionaal de meer specialistische taken en bevoegdheden. Een effectieve aanpak vraagt dat die twee niveaus naadloos op elkaar aansluiten, niet alleen in structuur, maar ook in cultuur en gedrag: een andere manier van (samen)werken. Daarvoor moeten de regionale partners in elke gemeente op hetzelfde niveau aan dienstverlening kunnen vertrouwen, is het wenselijk dat in elke gemeente met dezelfde formats en instrumenten wordt gewerkt, en dat de uitgangspunten voor de toegepaste methoden in de hele regio (lokaal en regionaal) hetzelfde zijn. Dat vraagt van gemeenten dat zij een deel van hun eigenheid loslaten en een bepaalde mate van uniformiteit accepteren. Daar krijgen ze een goed functionerende regionale structuur en samenwerking voor terug. Bovendien is hier ook financieel voordeel te behalen: regionale partners kunnen op deze manier efficiënter werken. En de effectievere aanpak, waar deze samenwerking tussen lokaal en regionaal toe leidt, zet de juiste hulp op het juiste moment in (voorkomt dus het ongericht inzetten van niet passende hulp) en vermindert problemen – en daaruit voortvloeiende benodigde inzet vanuit zorg- en veiligheidspartners – op de langere termijn.

De herijking van het Koersplan langs deze lijn (zie bijlage 2) leidt ertoe dat de doelen uit het oorspronkelijke Koersplan onder nieuwe doelstellingen in lijn met het hierboven geschetste toekomstbeeld komen te hangen. Op deze manier ontstaat een duidelijke richting voor ViA en prioritering voor de komende jaren. De herijking betekent dat een aantal activiteiten voornamelijk geen prioriteit krijgen:

- Preventie, (vroeg)signalering en informele steun;
- Projecten die zich richten op specifieke doelgroepen;
- De ontwikkeling van aanbod dat gebruik maakt van de inzet van ervaringsdeskundigheid.

Hoe belangrijk ook, eerst zal de basis op orde moeten zijn in de regio. Daarna kan op die basis verder worden gebouwd, waarbij deze aspecten zeker aandacht verdienen.

³ Er is een bredere ontwikkeling gaande op Stevige Lokale Teams, aangestuurd vanuit het [Richtinggevend Kader](#) van de VNG en de [Hervormingsagenda Jeugd](#). In dit document zien we stevige lokale teams op het onderdeel ViA als onderdeel van [sociaaldomein-brede stevige lokale teams](#), zoals beschreven in het Richtinggevend Kader.

3

3. De ambitie realiseren

Stappenplan

Op vier vlakken is actie nodig om te komen tot realisatie van de ambitie:

- *Werken volgens de Meldcode*
- *Stevige lokale teams op ViA*
- *Regionale netwerksamenwerking*
- *Specialistische hulp*

Het stappenplan zet de benodigde acties op deze vier onderdelen uiteen, met daarbij een duidelijke verantwoordelijkheidsverdeling tussen het regionale programma-team en gemeenten.

REGIOPLAN

3 De ambitie realiseren: stappenplan

In dit stappenplan wordt steeds eerst de actuele situatie geschetst. Die is gebaseerd op de door alle gemeenten in Noordoost-Brabant uitgevoerde zelfscans van hun lokale teams op het vlak van de aanpak van ViA en de daarover gevoerde ambtelijke en bestuurlijk gesprekken en gesprekken met regionale partners. De gewenste toekomstige situatie is gebaseerd op geleverde input tijdens twee werksessies met vertegenwoordigers van gemeenten en regionale partners. Die input is samen met kennis over wat werkt in de aanpak van ViA en over ervaringen elders in het land bij de kwartiermaker verwerkt tot het gepresenteerde beeld van de gewenste toekomstige situatie. Het geschetste beeld is daarmee geen een-op-een weergave van de resultaten van de werksessies. Dat had ook niet gekund, omdat het niet mogelijk is om in dergelijke sessies op alle punten de benodigde diepgang aan te brengen.

3.1 Werken volgens de Meldcode

Stand van zaken ('ist')

De Wet Meldcode stelt dat alle professionals in onder andere gezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp moeten werken volgens de Meldcode als zij te maken krijgen met (vermoedens van) huiselijk geweld en kindermishandeling. Hier vallen dus ook de professionals die werkzaam zijn in de lokale teams onder.

De Meldcode kent vijf stappen:

1. In kaart brengen van signalen.
2. Overleggen met een collega of indien nodig met Veilig Thuis.
3. In gesprek gaan met de betrokkene(n) om zorgen te bespreken.
4. Afweging maken van de ernst van de situatie.
5. Een beslissing nemen.

De basis voor het werken met de Meldcode ligt in het kunnen signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling. Over deze basiskennis, en de vaardigheid om vervolgens met die signalen aan de slag te gaan, moet elke professional die Meldcodeplichtig is beschikken. Professionals hoeven de vijf stappen van de Meldcode niet helemaal zelfstandig te doorlopen. Het is de bedoeling dat hun organisatie over minimaal één geschoolde aandachtsfunctionaris beschikt die kan helpen bij het wegen van en handelen op signalen. Het voeren van een gesprek met de betrokkenen is echter iets wat professionals (al dan niet met die ondersteuning) zelf moeten kunnen doen.

De Zelfscan meet in welke mate alle medewerkers van het lokaal team kunnen werken volgens de Meldcode. Gezien de wettelijke eis die hierboven is beschreven (betreffende 'alle professionals'), is het niet voldoende als slechts een deel van de medewerkers de Meldcode kan volgen. De uitgevoerde zelfscans laten zien dat in geen enkele gemeente alle professionals die in het lokaal team werkzaam zijn beschikken over alle benodigde kennis en vaardigheden.

- Er zijn belangrijke verschillen in expertise en vaardigheden tussen professionals die werken op het gebied van jeugd, en professionals die werken op het gebied van de Wmo. Dit voert terug op de opdracht die deze onderdelen van de lokale teams hebben, de SKJ-registratie die vaak verplicht is voor professionals op het gebied van jeugd en eisen op dit gebied stelt, en de inrichting van de lokale teams na de decentralisatie waarbij zeker op het gebied van de Wmo aanvankelijk vaak weinig aandacht bestond voor dit soort complexe casuïstiek.
- Niet in alle gemeenten is de toegang tot een aandachtsfunctionaris voor alle medewerkers van het lokaal team goed geregeld (wat concreet betekent dat niet elke gemeente over een aandachtsfunctionaris beschikt, of de functie van aandachtsfunctionaris niet heeft ingevuld conform het gewenste profiel – zie voetnoot 4). Dat is wel nodig om te kunnen voldoen aan de Wet Meldcode.
- Hoewel niet alle professionals voldoende goed in staat zijn om met directbetrokkenen het gesprek te voeren over de signalen die zij hebben gezien, is er voor degenen die dat minder goed kunnen vaak wel toegang tot een deskundige collega, die hen daarbij kan helpen.

Beoogde toekomstige situatie ('soll')

Het kunnen volgen van de Meldcode is een wettelijke plicht. In de toekomst beschikken dus alle professionals in alle lokale teams over de benodigde kennis en vaardigheden om dat te doen. Concreet betekent dat het volgende:

- het kunnen signaleren van risicofactoren;
- het kunnen signaleren van onveiligheid;
- het herkennen van risicogroepen;
- het hebben van toegang tot een aandachtsfunctionaris voor advies en ondersteuning;

- het hebben van toegang tot een gedragswetenschapper voor advies;
- in staat zijn om met de inwoners die het betreft de onveiligheid te bespreken;
- oog hebben voor andere problemen dan specifiek de onveiligheid, die daar van invloed op kunnen zijn, zoals ver-
slavings- en inkomensproblematiek;
- de weg weten – en ook benutten – naar Veilig Thuis voor het vragen van advies en het doen van een melding.

Casus deel 1

De intern begeleider van de basisschool meldt zich bij het lokaal team met zorgen over Jayden (10). Een leerkracht heeft opgemerkt dat Jayden regelmatig gespannen en boos op school komt. Hij reageert agressief op klasgenoten en trekt zich soms volledig terug. Tijdens een gymles is bovendien een blauwe plek op zijn arm gezien, waar Jayden ontwijkend op reageerde.

Het lokaal team herkent dit signaal van mogelijke **onveiligheid in de thuissituatie**.

1. **Herkennen** – Het teamlid dat met de intern begeleider in gesprek gaat herkent dat Jaydens gedrag en de signalen van letsel mogelijk wijzen op onveiligheid. De combinatie van gedragsproblemen, lichamelijke signalen en de zorgen van school vormen een ernstig signaal.
2. **Beoordelen** – Het teamlid gaat in gesprek over de signalen met de aandachtsfunctionaris huiselijk geweld en kindermishandeling binnen het team. Samen komen ze tot de conclusie dat er over dit signaal in gesprek gegaan dient te worden met het gezin.
3. **Bespreken met de ouders** – Het lokaal team gaat vervolgens in gesprek met de ouders: Layla en Rick. In dit gesprek worden de zorgen van school gedeeld, en wordt gevraagd of het lokaal team iets kan betekenen in de zin van ondersteuning bij problemen. De ouders wuiven de zorgen echter weg.

De stappen van 'ist' naar 'soll'

Het is een lokale verantwoordelijkheid om te zorgen dat alle professionals in de lokale teams in staat zijn om te handelen conform de Meldcode. Gemeenten kunnen putten uit een groot aanbod aan scholing op het gebied van de Meldcode. Daarbij gelden de volgende aandachtspunten:

- Scholing dient doorlopend beschikbaar te zijn, gezien het personeelsverloop.
- Hoewel het een lokale verantwoordelijkheid is, kunnen gemeenten er natuurlijk wel voor kiezen om scholing gezamenlijk in te kopen en te faciliteren.
- Toegang tot een (goed geëquipeerde) aandachtsfunctionaris⁴ is essentieel om het volgen van de Meldcode te faciliteren.
- Ook professionals die zich primair bezighouden met de uitvoering van de Participatiewet/Werk & Inkomen dienen in staat te zijn om onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties te signaleren. Gemeenten dienen te bepalen of en hoe zij ook de verdere stappen van de Meldcode moeten kunnen zetten, waarbij uitgangspunt moet zijn dat er binnen het lokaal team altijd gehandeld wordt op signalen, in welk domein die ook worden opgepikt.
- Een (naar rato van het inwonertal) laag aantal adviesvragen en meldingen vanuit een bepaalde gemeente bij Veilig Thuis dient altijd gezien te worden als een teken van gebrekkige signalering of handelingsverlegenheid in het opvolgen van signalen. Het is feitelijk onjuist dat er gemeenten en bevolkingssamenstellingen zijn waar onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties niet of nauwelijks voorkomt.

Twee taken op dit vlak komen, ondanks de hierboven geschetste primaire verantwoordelijkheid die bij gemeenten zelf ligt, bij het regionale programmteam te liggen:

- **Monitoring:** van de aanwezigheid van de vereiste expertise en vaardigheden bij alle professionals in alle lokale teams (deadline: in 2028 gerealiseerd) en van het verloop van de adviesvragen en meldingen bij Veilig Thuis per gemeente (als die achterblijven, is dat een signaal van gebrekkige signalering of gebrekkig handelen op signalen). Uiteraard gebruikt de programmteam de uitkomst van de monitoring om met gemeenten in gesprek te gaan wanneer hun ontwikkeling op dit vlak achterblijft. Waar nodig kan vanuit het programmteam hierover worden opgeschaald naar directeuren en indien nodig bestuurders.
- (In overleg met de strategisch netwerkadviseur GI/VT/RvdK) zorgen voor duidelijkheid over de afspraken met Veilig Thuis over advies vragen en melden (als onderdeel van de regionale samenwerkingsafspraken). Deze afspraken moeten voor elke gemeente en elke professional die werkt in een lokaal team duidelijk, bekend en toepasbaar zijn.

4 [LVAK taakprofiel_aandachtsfunctionaris.pdf](#)

3.2 Stevige lokale teams op ViA

Stand van zaken ('ist')

Een uitgebreide beschrijving van de actuele stand van zaken op het vlak van 'Stevige lokale teams op ViA' is opgenomen in bijlage 1: de regionale analyse van de lokale zelfscans. Samengevat komt daar het volgende beeld uit naar voren:

- Binnen de lokale teams, zoals die in de meeste gemeenten op dit moment zijn ingericht, heeft de integrale aanpak van ViA geen duidelijke plek. Er zijn nauwelijks integrale (0-100), breed samengestelde teams waarbinnen of waarop aanvullend deskundige inzet op onveiligheid, inclusief lichte hulp, mogelijk is. De expertise en vaardigheden om volgens de visie GSV te werken in situaties waarin sprake is van onveiligheid, is nergens volledig aanwezig. Inzet op dit soort casuïstiek vindt nu veelal plaats vanuit een beperkt perspectief (namelijk jeugd), waarbij het besef van die beperktheid lang niet overal aanwezig is.
- Het lukt onvoldoende om zonder dwang inwoners die te maken hebben met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties de hulp te bieden die nodig is om te komen tot duurzame veiligheid. Dat zit deels in ontbrekende kennis en vaardigheden (het vraagt veel expertise om een echt goede analyse van de problematiek te maken, een goed beeld van de (on)veiligheid te krijgen, en ook om mensen uit deze groep te motiveren voor hulp), deels in de wijze waarop de aanpak is georganiseerd (zowel intern, binnen gemeenten, als extern in de afspraken met regionale partners en het ingekochte en beschikbare aanbod aan hulp).

In de actuele situatie is het vooral het deel van de lokale teams dat is ingericht voor de uitvoering van de Jeugdwet, dat zich bezighoudt met onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties. Een aantal gemeenten beschikt over integrale teams, maar ook die integrale teams zijn vaak nog onvoldoende geëquipeerd voor deze complexe situaties. Dat blijkt alleen al uit de observatie dat plegers, dus de veroorzakers van de onveiligheid, nauwelijks in trajecten betrokken worden. Zie het onderstaande kader voor een nadere uitwerking van hoe een dominant jeugdperspectief beperkend werkt voor de effectiviteit van de aanpak.

Waarom is inzet vanuit jeugd per definitie beperkt?

- Ten eerste: lang niet alle situaties van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties betreffen gezinnen met minderjarige kinderen! Een jeugdperspectief is dus lang niet altijd aan de orde, maar als in het deel van het lokaal team dat zich op volwassenen richt de expertise ontbreekt om in deze situaties passend te handelen, komt daarin helemaal geen hulp op gang.
- Jeugdhulpverlening, en de SKJ-registratie die daarbij hoort, is ingericht op het handelen op problemen, en in het geval van de thematiek van dit Toekomstbeeld, stappenplan & advies: onveiligheid bij minderjarigen. Jeugdhulpverleners kijken primair naar de veiligheid van de minderjarigen. In geval van onveiligheid kijken ze naar ouders als veroorzakers daarvan, waarbij ze ouders vaak benaderen als twee gelijkwaardige partners. Dat is niet terecht: ook één van de ouders kan onveilig zijn, of tussen de ouders kan sprake zijn van onveiligheid. Het kan heel goed zijn dat de ene ouder controle uitoefent over de andere (en de kinderen daar ook voor in kan zetten). Als primair naar de veiligheid van de kinderen gekeken wordt en naar ouders als gelijkwaardig en gezamenlijk verantwoordelijk voor die veiligheid, wordt hieraan voorbij gegaan.
- De expertise van jeugdhulpverleners ligt op het bieden van hulp aan minderjarigen. Ze hebben minder kennis van de mogelijkheden voor hulp aan volwassenen, en zijn ook minder goed toegestroomd om volwassenen in het vrijwillig kader te motiveren voor hulp. Daarom gebeurt het regelmatig dat in situaties van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties jeugdhulp of opvoedondersteuning wordt ingezet, terwijl hulp op het gebied van volwassenenproblematiek nodig is om de onveiligheid weg te nemen.
- Het omgaan met veroorzakers van onveiligheid (plegers) vraagt specifieke training en is iets waar jeugdhulpverleners in de regel niet toe zijn opgeleid. Dat leidt tot handelingsverlegenheid en/of een gevoel van onveiligheid bij de hulpverlener zelf, en een ontbrekend handelingsperspectief richting de volwassen veroorzaker van de onveiligheid. Het gevolg kan zijn dat veroorzakers van onveiligheid buiten beeld blijven of in ieder geval niet aangesproken worden op hun verantwoordelijkheid voor de onveiligheid, en in plaats van de daders de slachtoffers (ook volwassen slachtoffers in de zin van de andere ouder) de verantwoordelijkheid krijgen voor het realiseren van veiligheid, terwijl zij daar geen controle over hebben.

Daarnaast geldt dat er grote verschillen zijn tussen gemeenten in hoe lokale teams zijn georganiseerd en in het niveau van expertise en vaardigheden dat in die teams beschikbaar is. Hoewel deze verschillen tussen gemeenten tot op zekere hoogte geen belemmering hoeven te vormen voor een effectieve regionale aanpak, is tijdens het traject om tot dit document te komen gebleken dat de huidige organisatie en inrichting het kader is waarbinnen gemeenten denken. De vraag wordt dan: hoe kunnen we GSV hierin inpassen? Terwijl de vraag eigenlijk moet zijn: wat is nodig voor een volwaardige implementatie van GSV en hoe organiseren we dat lokaal, ook als dat niet past binnen de bestaande structuur?

Tot slot is er op dit moment onvoldoende sprake van een gedeeld begrip van wat GSV, en de centrale onderdelen daarin, inhoudt. Hoewel elke gemeente het heeft over TOP-3, veiligheidscoördinator, gezamenlijke verklarende analyse, systeemgericht werken en regie (of coördinatie) verschilt het wat ze daaronder verstaan. Dat maakt dat ze nu deels denken te voldoen aan wat GSV vraagt, terwijl dat in de praktijk niet zo is omdat ze die onderdelen anders invullen dan ze vanuit GSV bedoeld worden. Dat veroorzaakt een situatie van *onbewuste onbekwaamheid*: doordat men slechts een gedeeltelijk begrip heeft van wat een effectieve aanpak van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties vraagt, is men zich niet bewust van het deel waarin men onbekwaam is.

Beoogde toekomstige situatie ('soll')

In de toekomstige situatie krijgen inwoners die te maken hebben met onveiligheid in relaties **een centrale contactpersoon binnen het lokaal team** in hun gemeente. Die contactpersoon is **deskundig op het gebied van ViA**: geschoold in de TOP-3, in staat om te handelen volgens de visie GSV en gemandateerd om **stevige regie op veiligheid** te voeren, ook richting externe partners.⁵ Deze 'veiligheidscoördinator' (VC) **blijft betrokken** door alle fasen van GSV heen: directe veiligheid, stabiele veiligheid en herstel. De VC werkt niet vanuit jeugd, evenmin vanuit het volwassendeel van het lokaal team, maar kent een **op zichzelf staande positie binnen het lokaal team**, tussen de onderdelen van de gemeentelijke organisatie die hulp en ondersteuning bieden op het gebied van jeugd, Wmo, werk & inkomen, participatie, welzijn en veiligheid.

Als sprake is van onveiligheid en de VC met inwoners aan de slag gaat, gebeurt dat **altijd volgens de visie GSV en de TOP-3-methode**. De VC gebruikt de **gezamenlijke verklarende analyse (GVA)** om samen met de inwoners en betrokken partijen uit de omgeving van het gezin en de hulpverlening te komen tot een analyse van de oorzaken van de onveiligheid. Op basis van die analyse komt een plan tot stand vanuit het perspectief van de inwoners en werkt de VC samen met hen en andere betrokken partijen achtereenvolgens aan directe veiligheid, stabiele veiligheid (het wegnemen van risicofactoren) en herstel (van schade die het gevolg is van de onveiligheid en het geweld). De VC legt (al dan niet via collega's in het lokaal team) de verbinding met relevante voorzieningen en vormen van hulp en ondersteuning binnen het **brede sociaal domein**.

De VC slaagt erin om de inwoners te **motiveren** om hulp te accepteren, **bewaakt** dat die hulp daadwerkelijk tot stand komt en dat de hulp bijdraagt aan het creëren van duurzame veiligheid en herstel. Hulp die inwoners krijgen is **passend** (dat wil zeggen: sluit aan op de probleemanalyse) en alle inwoners die direct betrokken zijn bij een onveilige situatie krijgen hulp of andere passende interventies (dus ook: plegers).

Veiligheid staat gedurende de aanpak voorop. De **verantwoordelijkheid** voor het wegnemen van onveiligheid wordt primair gelegd bij de veroorzaker(s) van de onveiligheid, en niet bij de slachtoffers. De TOP-3 en GVA blijven leidend in het bewaken van de veiligheid. Op signalen van onveiligheid wordt altijd passend gehandeld. Daartoe staat de VC in **nauw contact** met alle betrokken inwoners, betrokken hulpverlening, de politie, Veilig Thuis en, zo nodig, de GI en het Zorg- en Veiligheidshuis.

⁵ Het betreft hier zowel casus- als procesregie: de VC heeft intensief contact met de betrokken inwoners en voert de stappen van het werken volgens GSV uit, maar houdt ook overzicht over de betrokken partijen, formeel en informeel, die vormen van hulp, ondersteuning en (ook bestuursrechtelijke/strafrechtelijke) interventies bieden (met als grens daar waar procesregie door het Zorg- en Veiligheidshuis is vereist). De VC coördineert de uitvoering van de opgestelde plannen, en daarmee ook de inzet en het resultaat van de andere partijen.

Casus

Op een vrijdagmiddag loopt een ruzie tussen Layla en Rick (de ouders in deze casus) zo hoog op dat de burens de politie bellen. Wanneer de politie arriveert, zeggen Layla en Rick dat er “gewoon even ruzie” was en dat er verder niets aan de hand is.

De politie maakt een melding bij Veilig Thuis, waarin ook de kinderen genoemd worden, naast Jayden is er dochter Mirella (8). Veilig Thuis voert een veiligheidsbeoordeling uit. Daarbij worden gesprekken gevoerd met de ouders en betrokken hulpverleners. Ook het lokaal team wordt geraadpleegd, waarbij het eerdere signaal van school naar boven komt. Uit de informatie die Veilig Thuis uit verschillende bronnen combineert, komt naar voren dat er sprake is van structurele onveiligheid: terugkerende ruzies tussen Layla en Rick, waarbij soms ook fysiek geweld voorkomt. Rick heeft periodes van overmatig alcoholgebruik, Layla kampt met depressieve klachten en er zijn regelmatig confrontaties tussen Rick en Jayden. Er is sprake van structurele onveiligheid. Veilig Thuis stelt samen met de ouders en het lokaal team veiligheidsvoorwaarden op en draagt de casus vervolgens over aan de Veiligheidscoördinator (VC) van het lokaal team. Onderdeel van de veiligheidsvoorwaarden is dat Rick niet naar huis gaat als hij te veel gedronken heeft en dat de politie de volgende keer dat er een melding wordt gedaan, een huisverbodprocedure opstart.

De VC neemt de regie over en start het werken volgens de TOP-3 op. De eerste stappen zijn gericht op directe veiligheid:

1. Er wordt duidelijk dat er een patroon van huiselijk geweld speelt, dat zowel de ouders als de kinderen raakt.
2. Samen met de ouders en andere betrokkenen maakt het team een GVA: wat zijn de triggers, wat is de rol van alcohol en depressie, en hoe groot is de impact op de kinderen?
3. De zorgen en bevindingen worden met Layla en Rick besproken. De VC legt uit casuseigenaar te blijven en dat er een plan nodig is om directe veiligheid te borgen.

Na het borgen van de directe veiligheid komt onder coördinatie van de VC een hulpverleningsplan tot stand voor stabiele veiligheid. Daarin worden de volgende punten meegenomen:

- Ondersteuning van de opvoedvaardigheden van de ouders.
- Aanpak van Jaydens probleemgedrag en de patronen van agressie.
- Hulp bij het alcoholgebruik van Rick.
- Behandeling en ondersteuning bij de depressieve klachten van Layla.

Doordat zij in alle stappen gehoord worden en zich beiden serieus genomen voelen door de VC, accepteren Rick en Layla allebei de hulp en starten de trajecten.

De stappen van ‘ist’ naar ‘soll’

Hoewel de inrichting van het lokaal team een lokale verantwoordelijkheid is, is het belangrijk dat de komende jaren vanaf regionaal niveau sturing op de benodigde ontwikkeling op veiligheid plaatsvindt. De reden daarvoor is dat het essentieel is dat in elke gemeente hetzelfde basisniveau voor de aanpak van ViA wordt gerealiseerd, conform GSV en TOP-3. Daar waar lokaal en regionaal niveau moeten samenwerken, moeten dezelfde werkwijze en formats worden gebruikt. Dat betekent dat de verantwoordelijkheidsverdeling tussen gemeenten en het regionale programma ViA als volgt wordt:

- **Gemeenten:** het aanpassen van de inrichting van het lokaal team zoals nodig is voor een volwaardige implementatie van GSV, in termen van personeel, expertise, capaciteit, werkprocessen, formats, mandatering en faciliteiten, en het inbedden hiervan in het lokale beleid en in de opdracht aan het lokaal team (als geheel, integraal). Een stevig lokaal team op ViA is onderdeel van een Stevig Lokaal Team in de volle breedte van het sociaal domein, waar de komende jaren ook in de regio naartoe wordt gewerkt. Er zal voor het werken volgens GSV in veel gemeenten een aanvulling op de huidige structuren nodig zijn, om te komen tot daadwerkelijk deskundig en integraal handelen met het juiste mandaat.
- **Regionaal programmateam:** uitwerken van wat precies verwacht wordt van gemeenten in het kader van de implementatie van GSV, met bijzondere aandacht voor in ieder geval:
 - o Een duidelijke **afbakening** van het soort casuïstiek waarin gehandeld moet worden conform GSV en hoe dat zich inhoudelijk verhoudt tot de algehele caseload van een lokaal team.

- o **Nadere definiëring** van centrale begrippen in het kader van GSV, zoals regie en systeemgericht werken (zie ook de regionale analyse van de zelfscans) en de relatie daarvan tot werkwijzen als het AVE-model en de Samenwerkwijze.
- o Uitwerking van hoe het werken volgens TOP-3 zich verhoudt tot het werken met de **Gezamenlijke Verklarende Analyse** (GVA).
- o Een eerste beeld van de haalbare **caseload voor een VC** en wat dat betekent voor het aantal benodigde VC's per gebied.
- o Duidelijkheid over wat 'werken volgens de TOP-3-methodiek' precies vraagt van medewerkers van lokale teams en hoe daarbinnen de functie van VC (en wat een VC in deze casussen moet kunnen doen) zich verhoudt tot 're-guliere medewerkers' (en wat zij in deze casussen moeten kunnen doen) en daar functieprofielen op uitwerken.
- o Uitwerken en/of regionaal verspreiden en laten implementeren van **formats** voor die onderdelen van het werken volgens GSV, die in elke gemeente hetzelfde dienen te zijn.

Bij deze uitwerkingen en nadere definiëringen gaat het niet om het opstellen van een blauwdruk vanaf papier, maar om het ontwikkelen van kaders binnen een regionale 'ontwikkelruimte' (zie hoofdstuk 4). Verder behoort tot de taken van het regionaal programmeerteam:

- o Het faciliteren van **trainingen** in het werken volgens TOP-3 en met de GVA, en in het verlengde daarvan het ontwikkelen van **trainingscapaciteit** binnen de regio hierop, door middel van train-de-trainer, en het inrichten van een vaste structuur voor **intervisie**. Om eenheid in de aanpak te bevorderen vindt intervisie regionaal plaats met deelnemers vanuit verschillende gemeenten en regionale partners, onder leiding van speciaal daartoe opgeleide gespreksleiders, op vaste momenten en met een vaste groep deelnemers.
- o Het faciliteren van regionale inkoop van trainingen op **specialistische kennis en vaardigheden** met betrekking tot veiligheid in afhankelijkheidsrelaties, zoals op het gebied van geweldsdynamiek en risicofactoren, specifieke geweldsvormen en traumasensitief werken.
- o Het inrichten van **lerend vermogen** binnen deze ontwikkeling naar stevige lokale teams op veiligheid, door middel van monitoring, periodieke evaluatie met de gemeenten, bijstelling en escalatie waar nodig.
- o **Bewaken van de implementatie** van het bovenstaande binnen de lokale teams in alle gemeenten in de regio, faciliteren van het gesprek over waar mogelijkheden liggen voor bovengemeentelijke samenwerking op specialistische inzet, en escalatie binnen gemeenten als implementatie stopt.

Met inachtneming van die verantwoordelijkheidsverdeling dient het volgende uiterlijk medio 2028 te zijn gerealiseerd in alle gemeenten:

- **Van onbewust onbekwaam via bewust onbekwaam naar bewust bekwaam:** in elk lokaal team is voldoende capaciteit en expertise aanwezig om in situaties waarin sprake is van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties te werken conform GSV. Elke gemeente weet wat er in dat kader van het lokaal team wordt verwacht, verstaat daar hetzelfde onder en heeft dit gerealiseerd. Alle lokale teams in de regio gebruiken in deze situaties dezelfde werkwijze en werken met personeel dat dezelfde expertise en bevoegdheden heeft.
- De **inbedding van het integraal werken volgens GSV op situaties waarin sprake is van onveiligheid binnen relaties binnen de lokale teams** in alle gemeenten, op zo'n manier dat daadwerkelijk integraal, systeemgericht, 0-100, op deze casussen gewerkt kan worden, inclusief voldoende gekwalificeerde professionals voor de uitvoering ervan.

Is een effectieve aanpak duurder?

De kop boven deze tekst is bewust gekozen. Een veelgehoord argument om niet volledig te gaan werken volgens GSV is namelijk dat het een extra investering vereist, in een tijd dat er sowieso al veel ontwikkelopgaven bij de lokale teams liggen. De vraag die daarmee eigenlijk wordt gesteld, is echter of een effectieve aanpak (namelijk: in tegenstelling tot de huidige aanpak, die niet voldoende effect sorteert) meer inzet vraagt tegen dezelfde resultaten (en dus duurder is). De vraag anders stellen maakt niet meteen dat duidelijk is dat een extra investering op termijn kostenbesparend zal zijn. Maar het laat wel zien waar de investering op gericht is, in dit geval: duurzame veiligheid. We weten dat onveiligheid in relaties tot veel interventies van hulpverlening en schade bij betrokkenen leidt. Of de investering leidt tot kostenbesparing is niet zeker, maar het is wel aannemelijk dat op termijn de investering in ieder geval niet zal leiden tot extra kosten: de extra inzet aan 'de voorkant' zal worden gecompenseerd door minder herhaling van geweld en daarop ingezette interventies, en minder maatschappelijke kosten als gevolg van de schade bij de mensen die het betreft.

- Er bestaat een [regionale structuur voor deskundigheidsbevordering en intervisie](#) op het werken volgens GSV door lokale teams. Daaraan is, indien gewenst, de mogelijkheid gekoppeld om in geval van tijdelijke uitval van eigen personeel gebruik te kunnen maken van deskundigheid elders in de regio.

3.3 Regionale netwerksamenwerking

Stand van zaken ('ist')

Het Toekomstscenario vraagt om een andere manier van samenwerking tussen Veilig Thuis (VT), Gecertificeerde Instellingen (GI's) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) onderling en tussen deze regionale partners en lokale teams. De afgelopen jaren is in het kader van het landelijke programma Toekomstscenario gewerkt aan het gedeeltelijk samenvoegen van (de functies en bevoegdheden van) VT, GI's en de RvdK op regionaal niveau in zogenaamde Regionale Veiligheidsteams. Deze ontwikkeling is echter stil komen te liggen door verschillen van inzicht tussen de betrokken partijen op landelijk niveau over de wenselijkheid hiervan en de vorm waarin dit zou moeten gebeuren.⁶ Ondertussen is verbetering van de samenwerking echter niet minder urgent. Om het te beperken tot de situaties waar ViA zich op richt: de betrokkenheid van en samenwerking tussen deze partijen is op dit moment niet optimaal vormgegeven en dat maakt de aanpak minder effectief dan mogelijk. Om ondanks de landelijke ontwikkelingen, die maken dat er voorlopig niets zal veranderen in de wettelijke taken en bevoegdheden van VT, GI's en RvdK, toch aan verbetering te kunnen werken, spreken we in dit document niet over een Regionaal Veiligheidsteam, maar over 'regionale netwerksamenwerking'. Daarmee bedoelen we de samenwerking van VT, GI's en RvdK in een netwerk met lokale teams, waarbinnen deze partijen optimaal gebruikmaken van ieders taken, bevoegdheden en expertises.

In de huidige situatie worden VT, GI's en RvdK elk strak aangestuurd op de eigen taken en op het zo efficiënt mogelijk uitvoeren van die taken. Dit document is niet de plek om daar gedetailleerd op in te gaan, maar het effect hiervan is dat dit de samenwerking met elkaar en met lokale teams bemoeilijkt. Om een paar voorbeelden te noemen:

- Veilig Thuis moet binnen vijf werkdagen een veiligheidsbeoordeling uitvoeren. Die termijn laat weinig ruimte voor het betrekken van het lokaal team en informatie die het lokaal team over de inwoners die het betreft heeft.
- Als er een jeugdbeschermingsmaatregel loopt, voert de GI regie over een casus. Maar: dat doet de GI vooral vanuit het perspectief van de veiligheid van de kinderen (soms zelfs een enkel kind, als de maatregel niet alle kinderen betreft). Daarmee voert de GI geen overall, integrale regie zoals GSV die vereist.
- De RvdK brengt onafhankelijk advies uit over het opleggen, verlengen of beëindigen van een maatregel. Het lokaal team wordt niet per definitie in dat advies gekend, waardoor het bijvoorbeeld bij beëindiging van een maatregel voor verrassingen kan komen te staan.

Daarnaast is er op dit moment geen goede, sluitende en regionaal uniforme samenwerking tussen deze regionale partners en lokale teams. Dat heeft verschillende oorzaken. Eén daarvan is het verschil in expertiseniveau en opdracht tussen lokale teams: in de ene gemeente draagt VT bijvoorbeeld eenvoudig over aan het lokaal team omdat het vertrouwt op de daar aanwezige expertise voor het verder oppakken van de casus, in een andere gemeente lukt het VT niet om een vergelijkbare casus over te dragen omdat het lokaal team de expertise mist om die over te nemen of niet de opdracht heeft om in dit soort casussen te werken zoals VT nodig acht.

Een andere reden is dat er weliswaar uniforme samenwerkingsafspraken zijn tussen de regionale partners en gemeenten, maar dat die a) niet bij alle betrokkenen binnen gemeenten even goed bekend zijn en b) gemeenten aanvullend toch extra afspraken lijken te maken.

Ten derde wordt de samenwerking tussen lokale teams en regionale partners belemmerd door een scherpe afbakening van taken: de afspraken zijn nu zo, dat casussen worden overgedragen van de één naar de ander, in plaats van dat lokale teams en regionale partners met elkaar samenwerken op casussen. De mogelijkheden die er zijn om expertise van regionale partners in te schakelen als zij op basis van hun wettelijke taken geen formele bemoeienis met een casus hebben, worden op dit moment niet optimaal benut. De wijze van aansturing (primair op uitvoering van die wettelijke taken op

⁶ En aanvullend hierop het advies *Kinderen en ouders met recht goed beschermd* van de Adviescommissie rechtsbescherming en rechtsstatelijkheid in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming, dat afraadt om de RvdK op te laten gaan in de Regionale Veiligheidsteams. Aanvankelijk was namelijk sprake van het samenvoegen van (een deel van de taken van) VT, GI's en de RvdK in regionale teams, die bevoegdheden en expertise kunnen toevoegen aan wat lokale teams doen in casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties.

een zo efficiënt mogelijke manier) draagt hieraan bij, als ook een gebrek aan kennis bij lokale teams van wat regionale partners kunnen toevoegen aan expertise en bevoegdheden.

Uit de Zelfscan blijkt dat in de regionale afspraken tussen gemeenten en regionale partners op de volgende punten afspraken ontbreken of onbekend zijn:

- Met Veilig Thuis: over de samenwerking tussen lokale teams en VT in de fase van directe veiligheid; over de verantwoordelijkheidsverdeling voor het houden van zicht op veiligheid; en over gezamenlijk leren door evalueren en periodieke evaluatie van de afspraken.
- Met de GI's: over de consultatiefunctie, de informatie bij overdracht door de GI, het gebruik van methoden en instrumenten, het handelen bij stagnerende samenwerking, en het gezamenlijk leren door evalueren en periodieke evaluatie van de afspraken.
- Met de RvdK: over het gebruik van methoden en instrumenten, het handelen bij stagnerende samenwerking, en over gezamenlijk leren door evalueren.

Daarnaast is relevant te vermelden dat als het om het werken volgens GSV gaat, en expertise op het hele gebied van veiligheid in afhankelijkheidsrelaties, systeemgericht en 0-100, ook de expertise van de regionale partners aanvulling nodig heeft. Voor de GI's en de RvdK geldt dat met name voor het toevoegen van de brede, systeemgerichte blik die volwassenen anders beschouwd dan alleen als ouders (zie ook het kader in paragraaf 3.2.1 over inzet vanuit jeugd). Voor alle drie partijen geldt dat wat recentere inzichten met betrekking tot het verantwoordelijk houden van de pleger in plaats van het slachtoffer, en tot de werking van macht en controle in relaties en de relatie daarvan tot geweldsvormen als stalking, intieme terreur en moord (femicide) nog niet tot de standaardkennis van alle medewerkers behoren.

Beoogde toekomstige situatie ('soll')

In de toekomst maken lokale teams, VT, GI's en de RvdK optimaal gebruik van elkaars bevoegdheden en expertise en dragen zij casussen niet aan elkaar over, maar voegen de regionale partners expertise toe aan casussen waarover de VC in het lokaal team regie voert. Dat betekent bijvoorbeeld dat:

- de regionale partners input leveren voor de Gezamenlijke Verklarende Analyse, die onder regie van de VC wordt uitgevoerd;
- de VC in het lokaal team de expertise van VT in kan schakelen zonder een (nieuwe) melding te doen;
- VT bij overdracht van een casus aan het lokaal team mee kan gaan op huisbezoek om te zorgen voor een zorgvuldige informatieoverdracht in het bijzijn van de betrokken inwoners;
- de VC in het lokaal team de centrale contactpersoon blijft voor de betrokken inwoners als er een raadsonderzoek of een jeugdbeschermingsmaatregel loopt;
- de VC alle lopende trajecten van hulp en ondersteuning blijft bewaken, ook als één van die trajecten een jeugdbeschermingsmaatregel betreft;
- het lokaal team altijd op de hoogte is van een lopende jeugdbeschermingsmaatregel en weet wanneer de GI en RvdK toe gaan werken naar beëindiging van een dergelijke maatregel;
- de expertise van de GI en de RvdK door de VC kan worden ingeschakeld als een casus dreigt vast te lopen in het vrijwillig kader, zonder dat de direct sprake hoeft te zijn van overgang naar het verplichte kader⁷.

Aangezien de wettelijke taken en bevoegdheden gelijk blijven, zijn er grenzen aan de regievoering door het lokaal team:

- Instemming van het gezin met betrokkenheid van een lokaal team bij wat er vanuit de jeugdbeschermingsmaatregel gebeurt, is een vereiste voor die betrokkenheid.
- Als er een jeugdbeschermingsmaatregel loopt, voert de GI de coördinatie over dat deel van de inzet en de hulpverlening die daaraan verbonden is.
- Er zijn beperkingen aan de informatie die regionale partners met het lokaal team kunnen delen.
- VT, GI's en RvdK nemen hun eigen besluiten (maar kunnen daarvoor uiteraard wel input vragen van de VC).

Een belangrijke functie van de VC in het lokaal team, als deze regionale partners betrokken zijn en een leidende rol hebben gezien hun taken en bevoegdheden, is om het overzicht over de casus als geheel te houden en op dat geheel coördinatie te blijven voeren. Daar hoort ook bij dat de VC bewaakt dat als jeugdbeschermingspartners betrokken zijn, de focus niet primair komt te liggen op de kinderen, maar blijft liggen op het hele relatiesysteem. Het voorliggend worden van de regionale inzet betreft dus altijd onderdelen van de casus, en dient zich aan als er vanuit het lokaal team expertise/be-

⁷ Wat op verschillende manieren kan gebeuren: een anoniem consult, consult met toestemming, eenmalig mee op gesprek, samen oplopen.

voegdheden moeten worden toegevoegd omdat het lokaal team de bevoegdheden mist om door te pakken. Dat opschalen gebeurt bijvoorbeeld via de Beschermingstafel of door middel van het inzetten van een huisverbod. Het inzet van de VC in deze fase is analoog aan de huisarts die betrokken en het primaire aanspreekpunt blijft als patiënten naar het ziekenhuis gaan voor een onderzoek of behandeling.

De samenwerking tussen VT en het lokaal team op meldingen verdient hierbinnen bijzondere aandacht. In een lopende casus⁸ is er sprake van het bovenstaande: het lokaal team blijft leidend, maar VT is verantwoordelijk voor de uitvoering van de veiligheidsbeoordeling, en eventueel onderzoek/voorwaarden & vervolg. Zeker in een lopende casus ligt het voor de hand dat VT in dat eigen proces samenwerkt met het lokaal team (in casu: de VC), omdat dat immers informatie over en betrokkenheid bij de casus heeft. Als een melding bij VT geen lopende casus bij het lokaal team betreft, maar een melding die via een andere weg bij VT binnenkomt, ligt samenwerking met het lokaal team echter ook voor de hand. Ten eerste omdat het lokaal team de inwoners die het betreft mogelijk kent vanuit andere of eerdere betrokkenheid, ten tweede omdat het lokaal team over expertise beschikt over de mogelijkheden die er zijn aan hulp en ondersteuning binnen het brede sociaal domein, ten derde omdat vaak overdracht aan het lokaal team plaatsvindt na veiligheidsbeoordeling (en eventueel voorwaarden & vervolg).

Ook bijzondere aandacht verdient de samenwerking tussen de VC en veiligheidspartners. Het verantwoordelijk stellen en houden van de veroorzaker van de onveiligheid kan immers betekenen dat er interventies worden ingezet die een bestuursrechtelijk, strafrechtelijk of civielrechtelijk karakter hebben. Dan heeft de VC een domeinoverstijgende rol en schakelt bijvoorbeeld met het Zorg- en Veiligheidshuis over waar deze interventies raken aan de lijnen die vanuit de hulpverlening op een casus worden gelopen.

Casus

Onlangs de ingezette hulp ontstaat er opnieuw een geweldsincident in het gezin van Layla en Rick. Jayden komt overstuur op school en vertelt dat zijn vader hem heeft geslagen tijdens een ruzie. De school meldt dit bij de VC. Die grijpt dit incident aan om het netwerk van regionale partners actief te betrekken. In plaats van de casus over te dragen, wordt expertise toegevoegd:

1. Inschakelen van expertise zonder overdracht

De VC schakelt direct de expertise van VT in om te beoordelen hoe het nieuwe geweldsincident kan worden geduid en welke aanvullende veiligheidsmaatregelen nodig zijn. Dit gebeurt zonder een nieuwe melding te doen, waardoor onnodige vertraging of dubbele trajecten worden voorkomen.

2. Rol van de GI en RvdK

Er is op dit moment onvoldoende basis voor een onderzoek door de RvdK. Gezien de aanhoudende zorgen over de veiligheid wordt de casus echter wel door de VC ingebracht in het regionaal netwerkoverleg van lokale teams, VT, GI's en RvdK. Daar wordt besproken bij welke signalen of gebeurtenissen een gedwongen kader serieus verkend zal worden. Daarnaast denken de GI en de RvdK mee over de nieuwe veiligheidsafspraken en geven de VC aandachtspunten voor de uitvoering mee.

3. Inzet veiligheidspartners voor plegeraanpak

Conform afspraak start de politie een huisverbodprocedure op. Dat maakt de weg vrij om de veiligheidspartners nauwer te betrekken voor het handelen richting de pleger.

De stappen van 'ist' naar 'soll'

Ook op dit onderdeel zal het programmteam ViA de komende jaren *in the lead* moeten zijn, om tot realisatie van het toekomstbeeld te komen. Met alle gemeenten in de regio en de belangrijkste regionale partners ontwikkelt het programmteam een andere vorm van samenwerking tussen lokale teams en regionale partners in situaties waarin sprake is van onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties. Daarbij dient in ieder geval het volgende te gebeuren:

- Uitwerken van welke regionale partner (in ieder geval VT, GI en RvdK, in een later stadium mogelijk ook politie en Zorg- en Veiligheidshuis) om welke reden (taken/bevoegdheden/expertise) betrokken kan worden door het lokaal

⁸ Waarbij bedoeld wordt: een lopende casus op veiligheid, niet elke willekeurige casus waarbij het lokaal team iets van betrokkenheid heeft maar die betrokkenheid iets heel anders betreft.

team en hoe die partner vervolgens binnen de eigen taken en werkprocessen vorm geeft aan de samenwerking met het lokaal team in die situaties.

- Uitwerking van **welke regionale partner** (idem als hierboven) **om welke reden het lokaal team kan betrekken** in de uitvoering van de eigen taken, en hoe het lokaal team in dat geval vorm geeft aan de samenwerking met die partner.
- Beschrijven van de **verantwoordelijkheidsverdeling** tussen het lokaal team en regionale partners in de situaties waarin zij met elkaar samenwerken (aansluitend op de uitwerking zoals genoemd onder de vorige twee bullets). Met daarbinnen aandacht voor wat 'overall coördinatie door de VC' inhoudt in situaties waarin regionale partners hun eigen taken volgens hun eigen wettelijke bevoegdheden uitvoeren.
- Inventarisatie van **praktische belemmeringen** die samenwerking op casusniveau op dit moment beperken. Daarbij gaat het bijvoorbeeld over het niet aansluiten van werkwijzen, werkprocessen en formats. Ook informatiedeling is een belangrijk onderdeel om uit te werken.
- Samenwerken met de strategisch netwerkadviser GI, VT en RvdK om te **komen tot indicatoren voor sturing op effectiviteit** bij deze organisaties. In de huidige situatie wordt vooral gestuurd op efficiëntie, het halen van wettelijke termijnen en beperkt houden van werkvoorraden. Hoe belangrijk ook, dat zegt weinig over het effect van de inzet van deze partijen. Het gesprek hierover dient ook op bestuurlijk niveau plaats te vinden, omdat er beslissingen nodig kunnen zijn om af te wijken van huidige afspraken en/of financiële ruimte voor een ander soort inzet door VT en GI's te creëren.
- Het opstellen van nieuwe, op GSV en de toenemende expertise en rol van lokale teams aansluitende, **samenwerkingsafspraken** tussen lokale teams, VT, GI's en de RvdK. Alleen het opstellen hiervan is niet voldoende: de huidige situatie onderstreept het belang van het breed bekend maken van de afspraken en periodiek evalueren van de navolging en effecten ervan.
- De uitwerking op de bovenstaande punten gebruiken om te komen tot een nieuwe werkwijze op de casus door lokale teams, VT, de GI's en de RvdK samen.

Die uitwerking krijgt niet de vorm van een regionale blauwdruk die aan de ontwerptafel wordt uitgedacht en vervolgens door regionale partners en gemeenten dient te worden geïmplementeerd. Er is nog zo veel onduidelijk, dat het niet mogelijk is om op die manier tot een uitvoerbare werkwijze te komen. Het ligt meer voor de hand om de uitwerking vorm te geven in een ontwikkeltraject, waarin binnen een speciaal daarvoor ingerichte ontwikkelruimte een cyclisch proces van ontwerpen, uitproberen, evalueren, leren en aanpassen plaatsvindt. In hoofdstuk 4 wordt deze ontwikkelruimte verder uitgewerkt.

3.4 Specialistische hulp

Stand van zaken ('ist')

Het laatste onderdeel van het toekomstbeeld betreft de specialistische hulp. Een effectieve aanpak van onveiligheid in relaties vraagt om hulpaanbod dat aansluit op deze specifieke problematiek, dat kwalitatief op orde is en in voldoende mate beschikbaar. In de praktijk blijken gemeenten, en ook de regio als geheel, echter geen compleet zicht te hebben op:

- welk aanbod specifiek nodig is in dit soort casuïstiek;
- welk aanbod in de praktijk wordt ingezet;
- wat de kwaliteit van dat aanbod is.

Dat wil niet zeggen dat er geen hulp wordt ingezet: dat gebeurt wel en veel. Alleen, om te kunnen bepalen of het aanbod dat beschikbaar is en wordt ingezet aansluit op de problematiek en effect kan sorteren, is het nodig om zicht te hebben op welk aanbod überhaupt nodig is, gezien de problematiek (onderscheiden naar de drie fasen uit GSV). Om de kwaliteit te kunnen beoordelen, is het nodig om bij te houden of inzet van dat aanbod leidt tot de gewenste resultaten. Beide soorten informatie zijn niet in voldoende mate aanwezig. Ook het RIOZ kan die informatie niet leveren. Om tot voldoende, passende hulp bij onveiligheid in relaties te komen, is het belangrijk om eerst te bepalen welk aanbod nodig is om onveiligheid effectief aan te pakken, en daar dan vervolgens het beschikbare aanbod naast te leggen om te beoordelen of dat voldoende (passend) is.

Zonder dat inzicht en overzicht wordt het lastig voor lokale teams om naar het best passende aanbod te begeleiden. Een extra risico is dat als lokale teams niet weten wat nodig is aan specialistische hulp bij onveiligheid in relaties (vanuit de juiste definitie van onveiligheid en systeemgericht werken), ze ook niet weten welke hulp ontbreekt.

Los van het gebrek aan overzicht over wat er is en wordt ingezet, is ook aandacht nodig voor verbetering van het aanbod aan specialistische hulp bij onveiligheid in relaties. Dat blijkt uit het volgende:

- Specialistisch aanbod, systeemgericht, met inzet op geweldsdynamiek en de problematiek en interactie die daardoor veroorzaakt wordt, is er volgens betrokkenen beperkt. De vrouwenopvang biedt het bijvoorbeeld nauwelijks, terwijl dat in andere regio's de plek is waar dergelijk aanbod vaak aan verbonden is. Het blijkt ook uit een beperkte inzet op het huisverbod: daar is wel een proces aan verbonden, maar geen apart inhoudelijk (systemisch) aanbod, wat in andere regio's soms wel gebeurt.
- De verbinding tussen de inkoop van jeugdhulp en Wmo met ViA wordt niet vanzelfsprekend gelegd: die inkoop is het meest geëigende moment om het aanbod aan te passen en/of aan te vullen.
- Er wordt nu regelmatig hulp ingezet waarvan bekend is dat die niet effectief kan zijn, gezien de problematiek in een casus of het moment waarop de hulp wordt ingezet. Het is vanuit de hulpverlening begrijpelijk dat naar een alternatief wordt gezocht als echt passende hulp niet voorhanden is, maar een dergelijke ineffectieve inzet van hulp is niet wenselijk, want extreem inefficiënt. Het streven moet zijn om hulp die niet bij de situatie past, niet in te zetten. Dat is het makkelijkst te realiseren als hulp die wel passend is, beter bekend en beschikbaar is.
- Het zicht op welk aanbod voor plegers nodig en beschikbaar is, is zeer beperkt. De kennis beperkt zich tot de Carrousselgroep, terwijl er uiteraard voor plegers meer mogelijk is. Doordat plegers moeilijk bereikt worden door lokale teams, is daarnaast niet bekend of bestaand aanbod voldoende is, of aanvullend aanbod nodig is. Een goed hulpmiddel om de hulp aan plegers te verbeteren zijn de [Bouwstenen voor plegeraanbod in het vrijwillig kader](#).
- Er is bij veel aanbod sprake van wachtlijsten. Gemeenten gaan daar op verschillende manieren mee om. Een regionale aanpak is nodig en belangrijk om te voorkomen dat gemeenten afzonderlijk afspraken met aanbieders maken, die ten koste gaan van inwoners van gemeenten zonder dergelijke afspraken.

Beoogde toekomstige situatie ('soll')

In de toekomst is duidelijk welke hulp nodig kan zijn in situaties waarin sprake is van onveiligheid in relaties. Het gaat dan om hulp die specifiek gericht is (of gericht kan worden) op de onveiligheid en de relatiedynamiek die onveiligheid veroorzaakt, onderscheiden naar de verschillende fasen in GSV. Het volgende schema, afkomstig uit de Zelfscan, biedt een structuur voor (het creëren van) overzicht:

	Gericht op slachtoffers	Gericht op plegers	Gericht op kinderen
Gespecialiseerd hulpaanbod gericht op het realiseren van <u>directe veiligheid</u>	✓	✓	✓
Gespecialiseerd hulpaanbod gericht op het laten afnemen van risicofactoren en het realiseren van <u>stabiele veiligheid</u>	✓	✓	✓
Gespecialiseerd hulpaanbod gericht op het herstel van de gevolgen en het realiseren van <u>duurzame veiligheid</u>	✓	✓	✓
Hulpaanbod waarbij ervaringsdeskundigheid wordt ingezet gericht op het realiseren van veiligheid.	✓	✓	✓

De kern van het overzicht ligt op het veiligheidsaspect: daar moet de hulp zich op richten. Bij slachtoffers gaat het dan bij directe veiligheid bijvoorbeeld om opvang of een traject gekoppeld aan het huisverbod; bij plegers op het gebied van stabiele veiligheid om agressieregulatie; en bij kinderen gericht op duurzame veiligheid om een systeemgericht aanbod voor het hele relatiesysteem vanuit de ggz. Het is een bewuste keuze om de inventarisatie niet ook hulp te laten omvatten die zich op onderliggende/aanpalende problematiek richt, zoals financiële problemen of opvoedvaardigheden. Het primaat van de hulpverlening moet immers op veiligheid liggen, en juist over die hulp is nu onvoldoende bekend. Vervolgens moet aan lokale teams toevertrouwd kunnen worden dat zij op de hoogte zijn van hulp die zich richt op onderliggende problemen die de onveiligheid mede in stand houden en die passend in kunnen zetten.

Het overzicht wordt in de toekomst gebruikt om passende hulp in te kopen en te bewaken in hoeverre die hulp in kwaliteit en kwantiteit voldoet aan de behoefte. Daarnaast wordt het door professionals gebruikt om passende hulp te zoeken in situaties waarin sprake is van onveiligheid in relaties, hulp die misschien minder op hun netvlies staat omdat zij niet zo vaak met deze situaties te maken hebben. Ervaringsdeskundigheid is bewust als apart onderdeel in het overzicht opgenomen. Het ontwikkelen van aanbod waarin gebruikgemaakt wordt van ervaringsdeskundigen is in de regio namelijk een aandachtspunt: dergelijk aanbod is er nauwelijks.

De stappen van 'ist' naar 'soll'

Om te komen tot de gewenste toekomstige situatie is het nodig om een inventarisatie uit te voeren naar bestaand en gewenst aanbod dat valt binnen het bovenstaande schema. Daarin zijn de volgende stappen belangrijk:

- Uitwerking van welk soort hulp in elk van de vakken in het bovenstaande schema nodig kan zijn. Dit kan gebeuren op basis van landelijke bronnen en expertkennis.
- Systematische inventarisatie van de mate waarin die hulp op dit moment door gemeenten of in regionaal verband is ingekocht, beschikbaar is en benut wordt.

Daarbij is het belangrijk aandacht te besteden aan de noodzaak dat organisaties ingericht zijn op integraal behandelaanbod daar comorbiditeit veelal onlosmakelijk verbonden is bij generationele geweldspatronen. Het huidige systeem is door grote organisaties ingericht als een ziekenhuismodel, waarbij behandelaanbod zich onvoldoende richt op de samenhang van de aanwezige problematiek.

De inventarisatie kan vervolgens gebruikt worden om de inkoop van het benodigd aanbod te coördineren. Dat moet gebeuren in samenspraak met de Jeugdhulp- en Wmo-regio's en met alle gemeenten, omdat het zowel om lokaal als regionaal in te kopen hulp zal gaan.

Een bijzonder aandachtspunt zal nog zijn de behoefte aan hulp die niet, of slechts gedeeltelijk, binnen de financieringsstromen die via de gemeenten lopen valt, zoals systeemgerichte ggz-trajecten en volwassen-ggz. Die hulp dient wel in de inventarisatie meegenomen te worden, maar de realisatie van voldoende toegang tot dergelijke hulp zal een aanpak op maat vragen, die buiten de scope van dit document valt.

4

4. Aan de slag

Aandachtspunten voor de uitvoering

- *Het programmateam heeft een belangrijke rol in de uitvoering, hoewel gemeenten en regionale partners eindverantwoordelijk blijven voor het resultaat.*
- *In de uitvoering zal het lerend ontwikkelen in een 'Ontwikkeluimte' een belangrijke plek krijgen.*
- *Monitoring ondersteunt de ontwikkeling, zowel lokaal als regionaal.*

4 Aan de slag: aandachtspunten voor de uitvoering

4.1 Het programmateam

Het programmateam werkt in de periode 2026-2030 aan de uitvoering van dit Toekomstbeeld, stappenplan & advies en de realisatie van de doelen in het herijkte Koersplan (bijlage 2). Dat gebeurt langs de volgende lijnen:

- **Ontwikkeling:** het ontwikkelen van eerste kaders, inrichten van een ontwikkelruimte waarin die kaders op een lerende manier worden getest en doorontwikkeld, begeleiden van die ontwikkeling en inventariseren en toetsen van het specialistisch aanbod.
- **Monitoring:** het verder uitwerken van de huidige monitor op de zelfscan naar een monitor op alle doelen van het programma, het (laten) beheren van die monitor en het gebruiken van de informatie uit de monitor voor het aanjagen van de ontwikkeling.
- **Verbreiding en borging:** door middel van continu overleg met de betrokken gemeenten en regionale partners vanaf het moment dat de kaders een eerste ontwikkelcyclus hebben doorgemaakt, werken aan verbreiding van de toepassing van de nieuwe werkwijze naar (delen van) gemeenten en betrokken regionale partijen buiten de ontwikkelruimte, en met deze partijen op termijn werken aan borging van wat werkt binnen de vaste organisatiestructuren.

Het programmateam werkt projectmatig. Dat impliceert dat het programmateam start met het opzetten van de uitvoering als een project: vaststellen van de beoogde resultaten, van daaruit bepalen van tussenliggende doelen, activiteiten om die doelen te bereiken, wie wanneer die activiteiten uitvoert en wat daarvoor benodigde randvoorwaarden en faciliteiten zijn. Het betreft hier dus feitelijk een projectmatige uitwerking van de stappen die in dit document zijn benoemd.

Een nieuwe werkwijze voor Veilig in Afhankelijkheidsrelaties

De ontwikkeling die in de regio moet worden doorgemaakt om tot realisatie van het Toekomstbeeld te komen, kan het beste worden gezien als het ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor ViA. Door het echt als nieuwe werkwijze te zien, kan het beste duidelijk gemaakt worden dat er iets anders moet gebeuren dan de huidige aanpak, en niet alleen bijvoorbeeld iets aanvullends. Dat biedt meer ruimte om open te kijken naar wat nodig is, los van de bestaande werkwijzen, methoden en structuren. In het vervolg van dit hoofdstuk wordt daarom consequent over **nieuwe werkwijze** geschreven. Daaronder wordt verstaan: een effectieve aanpak van onveiligheid in relaties, waarbij lokale teams en regionale partners geheel in lijn met de visie GSV samenwerken met als doel het realiseren van duurzame veiligheid.

4.2 Ontwikkeling

In de projectmatige uitvoering van ViA staat het werken met, in en vanuit een ontwikkelruimte centraal. Die ontwikkelruimte zal lijken op een proeftuin zoals die elders in het land in het kader van het Toekomstscenario zijn opgezet. Maar omdat de ontwikkeling geen formele proeftuin betreft en niet getornd zal worden aan de wettelijke kaders en bevoegdheden die de samenwerkende partijen hebben, is gekozen voor een andere noemer.

Wat is de ontwikkelruimte ViA?

De ontwikkelruimte ViA is geen echte, fysieke ruimte. Maar het is wel een **afgebakende ruimte**, waarvan de grenzen bepaald worden door de casuïstiek die er wordt behandeld, de professionals die erin samenwerken, de organisaties waaruit zij afkomstig zijn en de kaders die de visie GSV stelt.

In de ontwikkelruimte beginnen deze **professionals** samen aan het uitwerken van de GSV tot een praktische en effectieve werkwijze voor de uitvoering op casusniveau. Ze starten zonder bestaande caseload en zijn geheel vrijgemaakt voor het werken in de ontwikkelruimte (dit omdat uit de proeftuinen bekend is dat het voor hen niet te doen is om in de ene casus volgens de nieuwe werkwijze te werken, en in de andere volgens de bestaande werkwijze, zeker als ze eenmaal verschil in effect tussen die werkwijzen gaan ervaren). De professionals zijn **intrinsiek gemotiveerd** voor deelname aan de ontwikkelruimte: hun handen jeuken om met deze ingewikkelde ontwikkelvraag en de casussen waar die betrekking op heeft aan de slag te gaan. Ze beschikken over de **benodigde expertise** (te bepalen door het programmateam) en schrikken er niet voor terug om af te wijken van de gebaande paden en bestaande kaders ter discussie te stellen. Ze werken intensief samen met elkaar en met de betrokken in de behandelde casussen. Daarbij testen ze de kaders van GSV in de

praktijk. Ze zullen tegen punten aanlopen waarop die kaders niet werken en passen de kaders daar dan samen op aan. Ze zullen tegen knelpunten aanlopen die het werken volgens de kaders belemmeren, en maken die knelpunten aanhangig bij het programmteam. Op die manier maken ze de nieuwe werkwijze met elkaar **steeds effectiever**.

Werk niet alleen met professionals van lokale teams, VT, de GI's en de RvdK, maar maak het mogelijk dat ook andere partijen die een belangrijke rol in een effectieve aanpak van ViA spelen, zonder drempels inzet kunnen plegen waar en wanneer dat nodig is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de **GGZ** (jeugd en volwassenen).

De ontwikkeling vindt plaats **binnen de bestaande wettelijke kaders en bevoegdheden** van de betrokken partijen. Dat is iets anders dan 'binnen de bestaande werkwijzen en afspraken'. In de praktijk blijken veel van de werkwijzen van partijen niet wettelijk bepaald te zijn, maar voort te vloeien uit bepaalde afspraken die bijvoorbeeld op organisatie- of brancheniveau gemaakt zijn. Het is belangrijk om in de ontwikkelruimte enerzijds de wettelijke kaders en bevoegdheden te respecteren en ook optimaal te benutten, anderzijds de ruimte te zoeken om werkwijzen aan te passen als die niet strikt uit die kaders en bevoegdheden voortvloeien. Daar waar partijen daar terughoudend in zijn, is het belangrijk te onderzoeken welke belangen er onder de gehanteerde kaders liggen, waarom het voor hen moeilijk is om daarvan af te wijken, en hoe ze daarin tegemoet gekomen kunnen worden als de ontwikkeling toch aanpassing vereist. Alleen dan zal de ruimte gevonden worden voor het verbeteren van de effectiviteit van de aanpak ViA.

De **schaal van de ontwikkelruimte** dient nader te worden bepaald. In één van de werksessies die zijn gehouden, bleek dat het voor gemeenten niet vanzelfsprekend is dat deze los komt te staan van de lokale teams (bijvoorbeeld door een aparte regionale ontwikkelruimte in te richten, waarin een beperkt aantal professionals afkomstig uit de lokale teams, VT, GI's en RvdK samenwerkt). Zij vrezen dat een losse ontwikkelruimte de implementatie en borging op lokaal niveau belemmert. Daar kan echter tegenin worden gebracht dat het eenvoudigweg niet mogelijk zal zijn om de benodigde ontwikkelruimte in alle gemeenten tegelijk vrij te maken en te borgen dat die gemeenten dan allemaal dezelfde werkwijze aan het ontwikkelen zijn. Hoewel het programmteam eerste kaders zal gaan ontwikkelen (zie onder), zullen die kaders moeten worden getoetst en aangepast in de praktijk, alvorens een werkwijze staat waarvan kan worden vastgesteld dat die effectief is. Door het toetsen in een beperkt gebied en met een beperkte groep professionals te doen, ontstaat een hecht leerproces waarin de basis wordt gelegd voor een uniforme aanpak in de hele regio. Het advies is dan ook om te beginnen met een kleine ontwikkelruimte met professionals van regionale partners en professionals uit één of enkele lokale teams/gemeenten, maar zonder organisaties/teams als geheel te betrekken. Zij ontwikkelen dan met elkaar eerst een basiswerkwijze. Als duidelijk is dat die effectief kan zijn en onder welke voorwaarden, kan gekeken worden naar verbreding. Door te starten met professionals uit lokale teams in gemeenten die al relatief ver zijn in hun ontwikkeling richting stevige lokale teams op ViA wordt het risico verkleind dat de ontwikkeling in deze 'voorlopergemeenten' stilgelegd moet worden in afwachting van de regionale ontwikkeling, of de regionale ontwikkeling uiteindelijk niet aansluit op wat er in deze gemeenten gebeurt. Dat risico is er minder bij gemeenten die nog niet zo ver zijn.

Het is **niet de bedoeling dat gemeenten stil blijven staan** terwijl in de ontwikkelruimte wordt gewerkt aan de nieuwe werkwijze. Gemeenten kunnen in ieder geval aan de slag met:

- het realiseren van een volledige, sluitende implementatie van de Meldcode;
- het voortzetten van bestaande verbeteringen in het kader van deskundigheidsbevordering op GSV/TOP-3 en inhoudelijk op bijvoorbeeld geweldsdynamiek en specifieke vormen van onveiligheid in relaties, mits aanhakend bij de lerende omgeving zodat opgedane kennis ook direct kan worden toegepast (zie hieronder);
- nadenken over de positionering van ViA binnen het lokale team, op een manier waarop die boven het veel voorkomende onderscheid tussen jeugd en Wmo/volwassenhulp staat (binnen de brede ontwikkeling richting stevige lokale teams conform het VNG Richtinggevend Kader).

Om al een basis te leggen voor verbreding van de nieuwe werkwijze van de ontwikkelruimte naar de lokale teams in alle gemeenten en vanaf het begin te werken aan borging van de nog te ontwikkelen nieuwe werkwijze, is het raadzaam om de ontwikkelruimte te plaatsen binnen een bredere '**lerende omgeving**' in de regio. Met een dergelijke omgeving wordt een geheel aan afspraken en structuren bedoeld, waarbinnen gemeenten en regionale partners met elkaar de nieuwe werkwijze faciliteren. Ook vindt hier uitwisseling van kennis en ervaringen en intervisie tussen het team in de ontwikkelruimte en professionals in de lokale teams plaats. Een kennisstructuur waarin verloop binnen de betrokken organisaties kan worden opgevangen. Het is belangrijk dat daarbij niet alleen het uitvoerende niveau, maar ook het tactische en strategische niveau zijn aangehaakt en gestimuleerd worden om hun rol in de ontwikkeling effectief op te pakken. Dit hoeft niet meteen groots en meeslepend te zijn. Het programmteam kan klein beginnen met het laten aanhaken van andere gemeenten en professionals bij de ontwikkelruimte, en van daaruit kan de regio dit concept verder uitbouwen. Een paar suggesties daarbij zijn:

- Laat gemeenten en uitvoerende partners met elkaar, regionaal, de trainingen van professionals voor de nieuwe werkwijze vormgeven, en zorg voor trainingen waar professionals van verschillende organisaties samen aan deelnemen (zgn 'crosstrainen').
- Maak casuïstiek leidend in de uitwisseling tussen de ontwikkelruimte en andere gemeenten en professionals en laat de uitwisseling plaatsvinden op uitvoerend niveau; bijvoorbeeld door middel van intervisie.
- Selecteer deelnemers vanuit gemeenten zorgvuldig voor dit regionale leren: het moeten professionals zijn die over de juiste expertise en vaardigheden (en liefst ook positie) beschikken om op termijn in hun gemeente een voortrekkersrol te pakken in de implementatie van de nieuwe werkwijze in de praktijk. Dat wil zeggen: reeds TOP-3 geschoold (liefst als veiligheidscoördinator), met expertise die niet specifiek bij jeugd of Wmo ligt, en in staat om systeemgericht te werken en coördinatie te voeren zoals GSV dat bedoelt.
- Gebruik periodieke bijeenkomsten om de lokale teams te laten ervaren wat de nieuwe werkwijze die regionaal wordt ontwikkeld is en oplevert; maar ook om het team in de ontwikkelruimte te laten toetsen wat nodig is om die werkwijze in de context van de lokale teams effectief in te kunnen bedden.

Wat is de rol van het programmateam?

1. Een eerste **uitwerking van de benodigde kaders**: in dit document staan met name in de paragrafen 3.2 en 3.3 diverse punten opgesomd waarop nadere uitwerking nodig is. Die hebben betrekking op de werkwijze van de lokale teams, maar ook op de werkwijze van de regionale partners, de aansluiting tussen lokale teams en regionale partners en de gezamenlijkheid in het handelen van deze twee niveaus. Uitwerking dient plaats te vinden in samenspraak met regionale partners en lokale teams. De kaders die zo ontstaan zijn geen blauwdruk: ze vormen het startpunt voor de ontwikkeling van de nieuwe werkwijze in de ontwikkelruimte (en zullen dus nog veranderen).
2. De **inrichting van de ontwikkelruimte en het initiëren van de lerende omgeving**: hierboven is een eerste idee van de ontwikkelruimte geschetst. Uiteindelijk moet een ruimte ontstaan die is gebaseerd op duidelijke afspraken en draagvlak. Voorafgaand aan de start van de ontwikkeling moeten bepaalde randvoorwaarden zijn ingevuld als capaciteit, faciliteiten, afspraken over informatiedeling en registratie.
3. **Begeleiding van de ontwikkeling**: als het ontwikkelen eenmaal start, begeleidt het programmateam dat. Het ziet toe op de voortgang en stuurt het cyclische proces van leren aan. Voor voorbeelden van het inrichten en begeleiden van dat leerproces kan gekeken worden naar ervaringen in de proeftuinen van het Toekomstscenario, maar bijvoorbeeld ook de werkwijze van actieonderzoek. Het programmateam bewaakt dat de nieuwe werkwijze daadwerkelijk wordt uitgevoerd, professionals niet terugvallen in oude reflexen, knelpunten en belemmeringen op tafel komen en worden opgelost en de kaders periodiek worden geëvalueerd en aangepast zodat de werkwijze steeds effectiever wordt.
4. **Zicht krijgen op benodigde specialistische hulp** en het werken aan realisatie van het benodigde aanbod is nodig om in de ontwikkelruimte te kunnen komen tot een effectieve aanpak. Die vraagt immers om de inzet van passende hulp.

Hoewel aanpassingen in de structuur nodig zijn om tot een betere aanpak van onveiligheid in relaties te komen, biedt de ontwikkelruimte de mogelijkheid om op een andere manier tot deze aanpassingen te komen dan een reguliere structuuroplossing. Het handelen op de casus (zowel in de zin van methoden en processen als grondhouding) komt centraal te staan. Een passende structuur is nodig, maar dient vooral faciliterend te zijn, en komt dus niet op de eerste plaats.

4.3 Monitoring

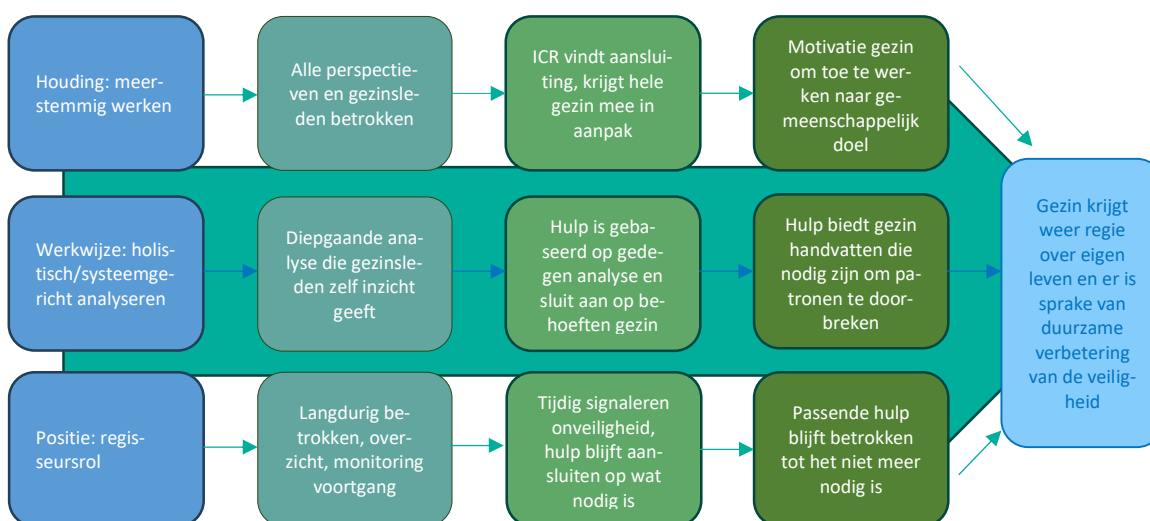
Deze paragraaf staat bewust niet aan het eind van het hoofdstuk, maar tussen de ontwikkeling en de verbreding & borging in. Dat is omdat de monitoring in dit ontwikkeltraject het ontwikkelen dient te ondersteunen – zowel het ontwikkelen dat gemeenten zelfstandig kunnen en moeten doen (met name op de Meldstructuur) als het ontwikkelen in de ontwikkelruimte.

Er is een basis voor monitoring ontwikkeld, verbonden aan de zelfscan voor de stevige lokale teams. Die basis dient door het programmateam te worden doorontwikkeld. Dat kan bijvoorbeeld door aan de onderliggende vragenlijst items toe te voegen, en die tevens op te nemen in het dashboard. In die doorontwikkeling dient in ieder geval aandacht te zijn voor:

- **Het werken volgens de Meldcode**: door het aantal adviesvragen en meldingen door lokale teams bij Veilig Thuis, en het percentage overdracht na veiligheidsbeoordeling, onderzoek en voorwaarden & vervolg door Veilig Thuis aan lokale teams op het geheel aan overdrachten toe te voegen aan de monitor, ontstaat een basis voor het gesprek over enerzijds de kwaliteit van de signalering (wordt er relatief veel of weinig gemeld vanuit een bepaalde gemeente?) als over het vertrouwen dat Veilig Thuis heeft in de kwaliteit van het lokaal team (blijkend uit de bereidheid om daar al dan niet veel en in een vroeg stadium aan over te dragen).

- **Begeleiding van de ontwikkeling van de nieuwe werkwijze:** op basis van de geschetste ‘soll’-situatie in paragraaf 3.2 en 3.3 (wat een uitwerking is van de doelen in het herijkte Koersplan op de lokale teams en de regionale samenwerking) en de kaders die het programmteam voor de ontwikkelruimte uitwerkt, kunnen indicatoren voor monitoring ontwikkeld worden. Die zijn bij voorkeur gebaseerd op het identificeren van de mechanismen die maken dat een bepaalde werkwijze werkt (zoals gebeurt in het realistisch evalueren). Onder aan deze opsomming is een voorbeeld van een uiteenraffing van een interventie (in dit geval: intensieve casusregie – ICR) in mechanismen opgenomen.
- **Monitoring van realisatie van de gestelde doelen in het Koersplan:** de doelen in het Koersplan zijn breder dan de nieuwe werkwijze, ze hebben betrekking op alle vier onderdelen van het Toekomstbeeld: de meldstructuur, de stevige lokale teams op ViA, de regionale netwerksamenwerking en de specialistische hulp. Hieraan kunnen indicatoren voor monitoring worden verbonden door het programmteam. Een onderdeel hiervan is het bewaken van de effectiviteit van de ingezette hulp. Eén van de doelen van ViA is immers om tot duurzame veiligheid te komen. Passende hulp is daar een tussenstap in. Komen tot passende hulp impliceert een aantal stappen, die gemonitord dienen te worden in de vorm van antwoorden op onder andere de volgende vragen:
 - Wat is de aard van de problematiek bij de betrokken personen en in de interactie tussen hen?
 - Op welke problematiek heeft de hulp, die wordt ingezet, betrekking?
 - Wordt aangeboden hulp geaccepteerd en doorlopen/gevolgd tot professionals van mening zijn dat de onderliggende problematiek voldoende is weggenomen/beheerst?
 - Is het duurzaam veilig geworden?

Figuur 1 Voorbeeld uiteenraffing interventie in werkende mechanismen, leidend tot beoogd doel

Bron: N. van Ansem, A. Korstjens en K. de Vaan (2022)/ *Intensieve casusregie op Goeree-Overflakkee* (Amsterdam: Regioplan).

In deze figuur staan drie mechanismen uitgewerkt die samen leiden tot het verbeteren van de veiligheid. De uitwerking in stappen maakt het mogelijk om indicatoren te identificeren voor het monitoren van de werking van de mechanismen (en dus de interventie) in de praktijk.

4.4 Verbreding en borging

Een werkwijze die werkt, verdient het om breder ingezet te worden en uiteindelijk ook te worden ingebed in staande structuren. Daar gaat verbreding en borging over.

De ontwikkeling in de ontwikkelruimte is cyclisch en incrementeel. Gaandeweg zal duidelijk worden wat werkt en zullen definitievere kaders ontstaan. Dat is het moment (en dat kan per kader verschillen) waarop de werkwijze kan worden verbreed via implementatie in de lokale teams en de reguliere organisatie van de regionale partners.

Het programmteam bepaalt in samenspraak met de gemeenten en regionale partners wanneer – en eventueel op welk onderdeel – gestart kan worden met verbreding en borging. Dat kan gebeuren door de ontwikkelruimte te vergroten en daar bijvoorbeeld een heel lokaal team van één of enkele gemeenten in te betrekken. Het kan zijn dat het voor de hand ligt om bepaalde, effectief gebleken afspraken of handelingen direct in de hele regio te gaan implementeren. Het kan ook zijn dat de regio op een punt komt waarop gemeenten niet langer willen wachten als eenmaal blijkt dat de nieuwe

werkwijze effectief is, en die breed willen gaan implementeren. Verbreding gaat vooraf aan borging: pas als na verbreding blijkt dat en hoe de nieuwe werkwijze in de praktijk van de lokale teams en regionale organisaties breed kan werken, kan sprake zijn van borging.

Dit proces van bepalen wanneer bredere implementatie aan de orde is en het maken van afspraken over die bredere implementatie met de partijen die het betreft, is een proces dat het programmateam leidt. Dat proces gedijt bij gezamenlijkheid: een gezamenlijk beeld van de stip op de horizon, een gedeeld begrip van wat GSV en centrale begrippen inhouden, gedeeld in staat zijn om vrij te denken van bestaande structuren en die ter discussie te stellen. Het programmateam dient vanaf het begin van het programma te bouwen aan een structuur op beleids-, management- en bestuurlijk niveau (aansluitend op het uitvoerend niveau gekoppeld aan de ontwikkelruimte) om tot deze gezamenlijkheid te komen. Die structuur, en met name wat daarbinnen gebeurt, moet ertoe leiden dat de verandering als een gedeelde opgave wordt gevoeld door uitvoering, beleid, management en bestuur, voortvloeiend uit een door deze lagen gezamenlijk gedeelde probleemdefinitie.

4.5 Planning

Het schema hieronder laat zien hoe het tijdspad van de beschreven activiteiten eruit dient te zien, wil het beoogde effect in 2030 zichtbaar zijn.

Het hierboven geschetste tijdspad impliceert dat de ontwikkeling van de nieuwe werkwijze eind 2026 al zo ver gevorderd is, dat een eerste verbreding naar andere gemeenten/delen van organisaties mogelijk en wenselijk is. Dat is alleen mogelijk als iedereen (het programmateam, de deelnemers aan de ontwikkelruimte, maar ook gemeenten waar uiteindelijk naar verbreed moet gaan worden) hard aan de ontwikkeling trekt en een vliegende start wordt gemaakt. De ontwikkeling mag bijvoorbeeld niet blijven hangen op onduidelijke definities van geschikte casussen (waardoor er geen casussen zijn om de werkwijze op te ontwikkelen), de aanpak te ver uit willen werken voordat in de uitvoering wordt gestart, etc. Werk vanuit het gegeven dat deze casussen dagelijkse praktijk van elk lokaal team zijn en er dus in overvloed zijn. En begin met beperkte schetsen van kaders, zodat die ook echt in de praktijk nadere invulling kunnen krijgen. Gemeenten die in eerste instantie niet deelnemen aan de ontwikkelruimte, kunnen de tijd die daarmee ontstaat gebruiken om te bepalen hoe zij willen starten zodra verbreding mogelijk is, en die start voor te bereiden.

Bijlage 1

Regionale analyse Zelfscan stevige
lokale teams

Rapport

Zelfscan Sterke Lokale Teams
Regionaal beeld
Regio Noordoost Brabant

Inhoudsopgave

<i>Inleiding.....</i>	<i>32</i>
<i>Samenvatting.....</i>	<i>33</i>
<i>Inrichting van de lokale teams.....</i>	<i>34</i>
<i>Cluster 1: Visie & Opdracht.....</i>	<i>36</i>
<i>Onderdeel 1: Gemeentelijke visie.....</i>	<i>36</i>
<i>Onderdeel 2: De opdracht.....</i>	<i>38</i>
<i>Onderdeel 3: Faciliteren van de uitvoering.....</i>	<i>39</i>
<i>Onderdeel 3: Faciliteren van de uitvoering.....</i>	<i>41</i>
<i>Cluster 2: De Meldcode; kennis & vaardigheden die alle professionals moeten hebben.....</i>	<i>42</i>
<i>Onderdeel 1: Kennis & vaardigheden die alle professionals moeten hebben.....</i>	<i>42</i>
<i>Onderdeel 2: Advies vragen en melden bij Veilig Thuis.....</i>	<i>43</i>
<i>Cluster 3: Toekomstscenario; specifieke kennis en vaardigheden in relatie tot (on)veiligheid in relaties.....</i>	<i>44</i>
<i>Onderdeel 1: Zicht op veiligheid.....</i>	<i>44</i>
<i>Onderdeel 2: Het bieden van hulp en ondersteuning en het indienen van een Verzoek Tot Onderzoek.....</i>	<i>46</i>
<i>Cluster 4: Samenwerking.....</i>	<i>50</i>
<i>Conclusie.....</i>	<i>52</i>
<i>Bijlage: antwoorden op individuele vragen.....</i>	<i>53</i>

Inleiding

Dit rapport bevat de uitkomst van de Zelfscan Sterke lokale teams voor de regio Noordoost Brabant. Alle gemeenten in de regio hebben de zelfscan ingevuld. Over de antwoorden zijn met alle gemeenten gesprekken gevoerd, zowel ambtelijk als bestuurlijk. De uitkomsten zijn voor elke gemeente in een aparte rapportage over de lokale situatie opgenomen. Deze rapportage bevat de regionale analyse van de actuele situatie in de lokale teams.

De zelfscan is uitgevoerd in het kader van de ingevoerde tussenstap in het ViA-traject (Veilig in Afhankelijkheidsrelaties) van de regio. ViA beoogt een integrale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandling in de regio. De tussenstap is ingesteld als gevolg van advies van Hiemstra & De Vries en Regioplan om een andere governance voor ViA in te richten, en de tijd die daarvoor nodig is te gebruiken om op inhoud de stand van zaken en de gewenste situatie voor de toekomst scherp te krijgen.

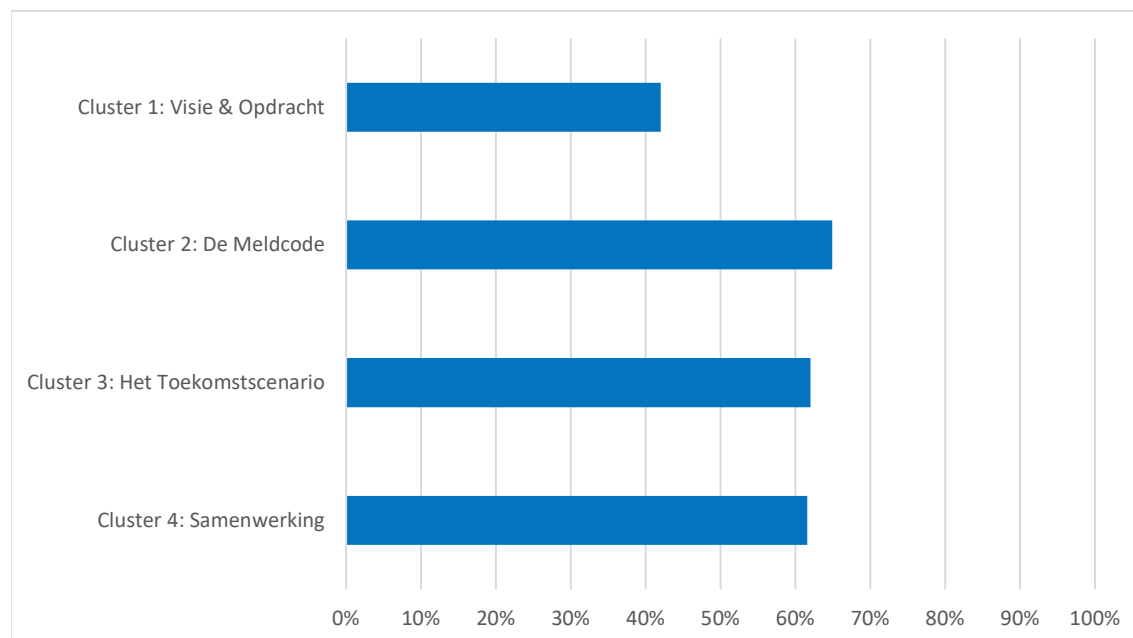
De zelfscan is een instrument om na te gaan in hoeverre het lokaal team van een gemeente voldoet aan de norm die daarvoor is vastgelegd in de Leidraad Samen werken aan veiligheid. De zelfscan is geen doel op zich, maar een hulpmiddel om het gesprek te voeren over de ontwikkeling van de lokale teams richting teams die sterk zijn op de aanpak van (relationele) onveiligheid. Met de scan brengen gemeenten in eerste instantie hun eigen oordeel over de stand van zaken in hun lokale team(s) in kaart. Dat oordeel is niet meteen vergelijkbaar, omdat het mede afhankelijk is van hoe gemeenten bepaalde vereisten die aan de lokale teams gesteld worden, interpreteren. Het blijkt in de praktijk moeilijk om echt goed te doorzien wat het Toekomstscenario van gemeenten gaat vragen, en dat leidt ertoe dat antwoorden op punten een te positief beeld van de werkelijkheid geven. Om die reden zijn met elke gemeente gesprekken gevoerd, wat ook op punten geleid heeft tot aanpassing van de in de zelfscan gegeven antwoorden. Het blijft echter een beeld dat afhankelijk is van door de gemeenten gegeven informatie, op basis van het inzicht dat zij op dit moment hebben in de onder het Toekomstscenario vereiste lokale aanpak. De komende tijd gaat de regio het beeld van die aanpak verder verfijnen. Dat zou dan ook tot nieuwe inzichten kunnen leiden over waar de lokale teams op dit moment, in relatie tot dat doel, staan.

De noodzaak om te komen tot sterke lokale teams op (relationele) veiligheid vloeit voort uit het Toekomstscenario. Dat heeft een effectievere aanpak van deze problematiek als doel en voorziet binnen die aanpak een stevigere rol voor de lokale teams dan die nu vaak nemen, voor jeugd en volwassenen (0-100). Ook vanuit de Hervormingsagenda Jeugd wordt ingezet op sterke lokale teams, zij het alleen op het gebied van jeugd. Uit deze programma's samen vloeit dan de noodzaak voort om lokale teams 0-100 door te ontwikkelen naar teams die complexe casuïstiek, waaronder op het gebied van (on)veiligheid in relaties, zelfstandig en effectief in het vrijwillig kader op kunnen pakken. In de nabije toekomst zal in dit kader het Convenant Stevige lokale teams gesloten worden, dat stelt dat de ontwikkeling in 2028 gereed moet zijn. De VNG heeft de verplichtingen van gemeenten op het gebied van de lokale teams samengevat in het Richtinggevend Kader. Een belangrijke passage daarin, die betrekking heeft op de thematiek die in deze rapportage centraal staat, is: "Als blijkt dat (dreigende) onveiligheid speelt, dan draagt het lokaal team niet over, maar kijkt hoe het met behulp van partners een context kan creëren die betrokkenen in staat stelt de veiligheid te herstellen." Het Richtinggevend Kader stelt ook dat het lokale team in dit soort situaties ook zelf hulp verleent, 'intensieve vrijwillige hulp'.

Het voldoende aan de norm uit de Leidraad samenwerken aan veiligheid is een lokale verantwoordelijkheid. Gemeenten kunnen samenwerken om aan die norm te kunnen gaan voldoen, en dat is ook raadzaam, net als dat het belangrijk is om uit te gaan van een zekere mate van uniformiteit in werkwijze en te leveren niveau van zorg en ondersteuning. Maar gemeenten kunnen de verantwoordelijkheid voor deze ontwikkeling niet aan een regionale werkgroep of organisatie overdragen: elke gemeente zal voor zichzelf acties moeten identificeren en uitvoeren om de beoogde aanpak naar de lokale situatie te vertalen en daarvoor benodigde verbeteringen en veranderingen door te voeren. De zelfscan vormt hiervoor de eerste stap.

Samenvatting

De vragen in de zelfscan zijn verdeeld over vier clusters. Hieronder is een overzicht opgenomen van de scores per cluster. Deze worden in het rapport per cluster toegelicht op basis van de zelfscan en op basis daarvan gevoerde gesprekken. In de bijlage zijn figuren opgenomen van alle onderliggende deelvragen.

De figuur laat zien dat er over de hele linie van het werk van de lokale teams op veiligheid in relaties ontwikkelpunten zijn. Die lopen uiteen van het verder uitwerken van de visie en opdracht, via het ontwikkelen van de expertise en vaardigheden van de betrokken professionals, naar het verbeteren van de samenwerking met de belangrijkste regionale partners (Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming). In het vervolg van dit rapport wordt het beeld per cluster aan vragen toegelicht en uitgewerkt.

Inrichting van de lokale teams

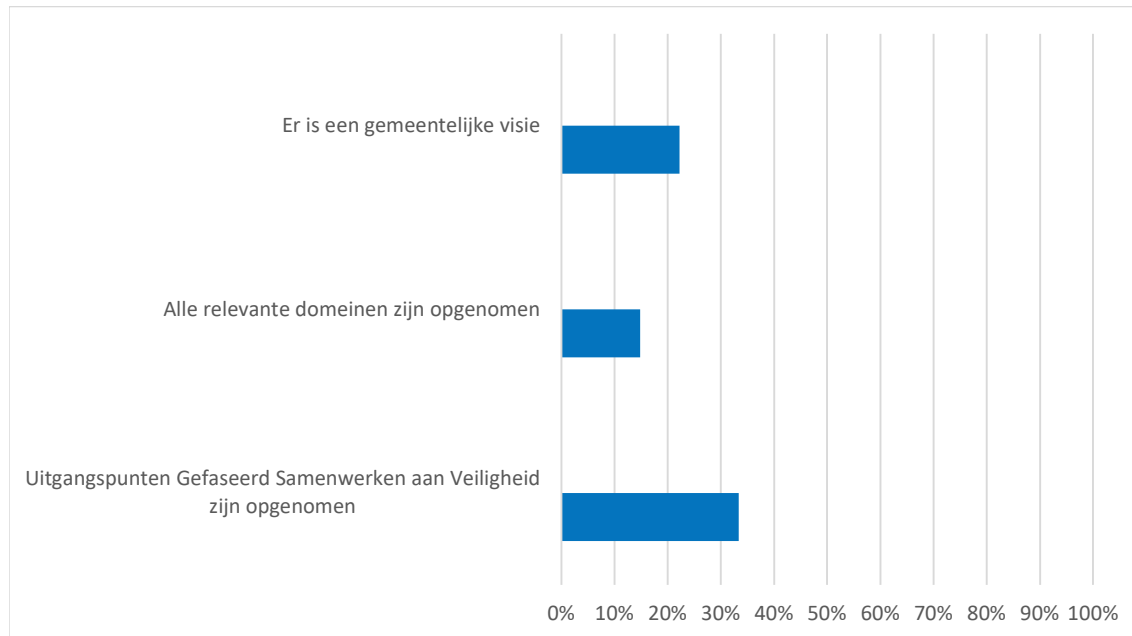
Onderstaande tabel bevat een overzicht van hoe de lokale teams in de regio zijn ingericht. Dat beperkt zich tot een paar kernaspecten die op dit moment relevant zijn voor de verdere ontwikkeling.

Gemeente & team(s)	Samenstelling	Dienst-verband	Integraal?	Lichte hulp?	Casusregie	Aanvullend voor complexe casuïstiek
Boekel: Dorps-team	O.a. consultants, maatschappelijk werk, opbouw-werk, preventie, gedragswetenschap-per	Gemeente + Ons Welzijn	Ja	Nee	Ja	Lokaal Signale-rings-overleg
Maashorst: Wmo & schuld-hulp Inkomen, parti-cipatie, in-burgering Jeugd, toegang en regis-seurs	Gemeentelijke con-sulenten	Gemeente	Nee	Nee	Ja	Inzet regisseurs hierop mogelijk
Meerijstad: Jeugdteams en Wmo-teams	Consulenten	Gemengd	Nee	Ja	Ja	Consulenten zorg & veiligheid
Vught: Team Wegwijs Plus	Aparte vakgroepen, daarbinnen een team hulpverlening, met scheiding jeugdhulpverlening en maatschappelijk werk	Gemengd	Nee	Ja	Ja	Expertteams, waaronder ex-pertteam veilig-heid
Boxtel/Sint-Michielsgestel: In-tegrale wijk-teams	Multidisciplinaire teams met alle ge-meentelijke taken	Gemeente	Ja	Ja	Ja	ZOV-team in op-richting (Zorg Overlast Veilig-heid)
's-Hertogen-bosch: Team Toegang & Re-gie apart voor Jeugd en Vol-wassenen	Consulenten en re-gisseurs per domein	Gemeente	Nee	Nee	Ja	Nee, integraal on-derdeel van teams Toegang & Regie
Land van Cuijk: CJG en Wmo-consulenten	Gemeentelijke con-sulenten, jeugd en Wmo apart	Gemeente	Nee	Alleen CJG	Alleen CJG	Voor Wmo via Team veiligheid; Socion voor regie op VT-casuïstiek
Oss: Sociale teams	Professionals op ge-bied van jeugd, vol-wassenen en zorg; consultants Wmo, W&I en schuldsane-ring.	Gemeente + Ons Welzijn	Ja	Ja	Ja	Veiligheids-coör-dinatoren
Bernheze: Ons Welzijn	Professionals op het gebied van jeugd en volwassenen	Ons Welzijn	Ja	Ja	Ja	Escalatie via AVE-model

De lokale teams in de verschillende gemeenten laten een hoge mate van diversiteit zien op de onderscheiden aspecten. Het integraal, systeemgericht 0-100 werken op onveiligheid, waarbij het lokaal team stevig regie voert en betrokken blijft zo lang als nodig, wordt het meest gefaciliteerd door integrale, breed samengestelde teams waarbinnen of waarop aanvullend deskundige inzet op onveiligheid, inclusief lichte hulp, mogelijk is. Dergelijke teams zijn er in twee gemeenten. Dat wil niet zeggen dat het in andere teams niet mogelijk is om volgens het Toekomstscenario te werken, maar wel dat er daarvoor meer moet worden georganiseerd: er moet over teamgrenzen heen gewerkt worden, er moet expertise van buiten worden ingezet en er is daardoor meer afstemming nodig. Belangrijker is dat de splitsing tussen teams die zich richten op jeugdproblematiek en teams die zich richten op volwassenproblematiek zich veelal vertaalt in verschillen in expertise in het handelen op onveiligheid. Dat verschil is er zelfs, maar minder, deels in de teams die wel integraal georganiseerd zijn. Dat komt in dit rapport op diverse plaatsen terug en leidt tot een reflectie in de conclusie.

Cluster 1: Visie & Opdracht

Onderdeel 1: Gemeentelijke visie

Bovenstaand figuur laat zien in welke mate de gemeenten beschikken over een visie op de aanpak van (on)veiligheid in relaties die alle relevante beleidsdomeinen omvat, en waarin de uitgangspunten van de Visie Gefaseerd Samenwerken aan Veiligheid zijn verwerkt. De volgende zes beleidsdomeinen worden relevant geacht voor de visie: Wmo, Jeugd, Werk Inkomen & Participatie, Veiligheid, Gezondheidszorg, Welzijn.

Alle gemeenten hebben het regionale Koersplan *Veilig in Afhankelijkheidsrelaties* als beleidskader overgenomen. Het Koersplan bevat een ambitie op strategisch niveau, die is uitgewerkt in doelstellingen die richtinggevend zijn voor de acties van de werkgroep ViA en veelal heel concreet, operationeel van aard zijn. Het Koersplan is geen lokaal, integraal beleidskader. Het is echter wel nodig dat het Koersplan een lokale beleidsmatige uitwerking krijgt. De reden daarvoor is dat het nodig is om binnen de gemeente intern samenhang en verbinding aan te brengen tussen de gemeentelijke opgave en besluitvorming rondom zorg en veiligheid in het brede sociale domein. Dat draagt eraan bij dat het voor alle betrokkenen, van bestuur tot uitvoering, helder is wat hun rol, taak en verantwoordelijkheid in de lokale aanpak is. Onder een dergelijke integrale lokale uitwerking wordt verstaan het afstemmen van lokaal beleid op het gebied van ten minste zorg, veiligheid en jeugd op wat de regionale strategie van het lokaal team vraagt, en de vertaling daarvan naar een integrale opdracht aan het lokaal team specifiek op het gebied van de aanpak van onveiligheid in relaties.

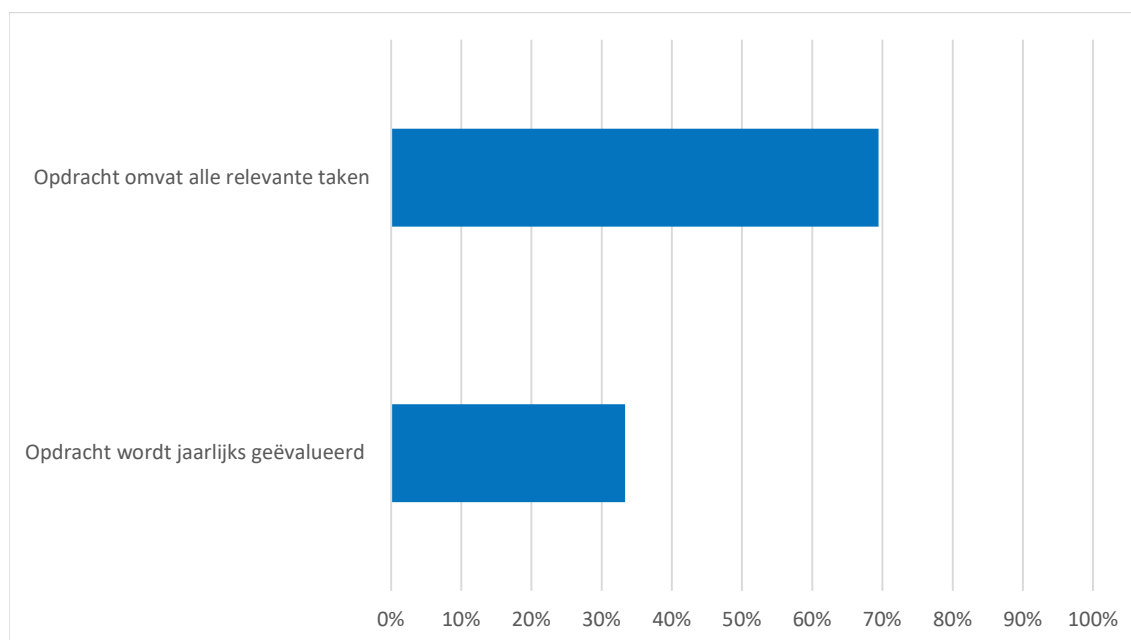
Slechts drie van de tien gemeenten hebben het Koersplan lokaal integraal uitgewerkt. Een vierde gemeente heeft wel een uitwerking op de benodigde onderdelen, maar die verschillende onderdelen nog onvoldoende met elkaar geïntegreerd. Gemeenten zien ook niet altijd het nut van een lokale beleidsmatige uitwerking van het Koersplan. Het Koersplan werkt echter niet uit hoe in de afzonderlijke gemeenten het lokale team uitvoering geeft aan de taken die het Toekomstscenario bij gemeenten legt, en ook niet hoe vanuit de gemeentelijke pijlers zorg, veiligheid en jeugd integraal wordt gestuurd op opdrachtverlening aan en uitvoering door het lokaal team, op het gebied van die specifieke taken.

Een goed voorbeeld van lokale uitwerking van de strategische doelen is het uitvoeringsplan van één van de gemeenten in de regio. Daarin zijn concrete acties opgenomen, gebaseerd op een analyse van de eisen aan de lokale aanpak die voortvloeien uit landelijk, regionaal en lokaal beleid. Onderdeel van die acties is het actualiseren van beleid op het gebied van Jeugd, Wmo en Werk & Inkomen op de eisen die de aanpak van onveiligheid in relaties stelt. Twee andere gemeenten hebben het Koersplan expliciet vertaald naar de inrichting van het lokaal team.

Onderdeel van een nadere uitwerking van het Koersplan zou ook moeten zijn een uitwerking van de relatie tussen de Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid (GSV), de TOP-3 methode en het AVE-model.

- Het Koersplan stelt, terecht, dat de TOP-3 methode het werken conform GSV ondersteunt. Uit de gevoerde gesprekken blijkt echter dat diverse betrokkenen van mening zijn dat met de implementatie van TOP-3 niet als vanzelf geheel invulling aan GSV gegeven wordt. Met name op het deel van de aanpak dat gaat over grondhouding, het motiveren van daders en slachtoffers voor hulp en het voeren van stevige regie op dit soort casuïstiek bestaat bij sommigen de mening dat er meer nodig is.
- Het AVE-model geeft structuur aan het handelen op incidenten bij complexe casuïstiek. Het is met name een hulpmiddel om te bepalen bij wie, op welk moment, casusregie en procesregie ligt, maar daarbij wordt gedacht vanuit een openbare ordeperspectief en niet vanuit een veiligheid-in-afhankelijkheidsrelaties perspectief. Vanuit dat laatste perspectief zijn de definities van casus- en procesregie zoals AVE die stelt, en zeker ook de opschalingsroutes, niet per se passend. Daar komt bij dat AVE geen methodische aanpak is, en dus nooit in de plaats kan komen van Top3 of een andere methode.

Onderdeel 2: De opdracht

De figuur geeft weer in welke mate alle taken die lokale teams op het vlak van de aanpak van (on)veiligheid in relaties uit zouden moeten voeren, zijn vastgelegd in de opdracht, en of de opdracht jaarlijks wordt geëvalueerd. Indien volledig, bevat de opdracht de volgende taken:

- Het signaleren van onveiligheid in relaties
- Het bespreekbaar maken van signalen van onveiligheid in relaties
- Het oppakken van casuïstiek waarin sprake is van (zorgen over) onveiligheid in relaties
- Het bewerkstelligen van directe veiligheid
- Het op een effectieve manier hanteerbaar maken van en laten afnemen van de risicofactoren van onveiligheid
- Indien nodig het bieden van hulp en ondersteuning gericht op herstel
- Systeemgericht te werk gaan in casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties
- Het voeren van coördinatie over de ingezette hulp in casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties

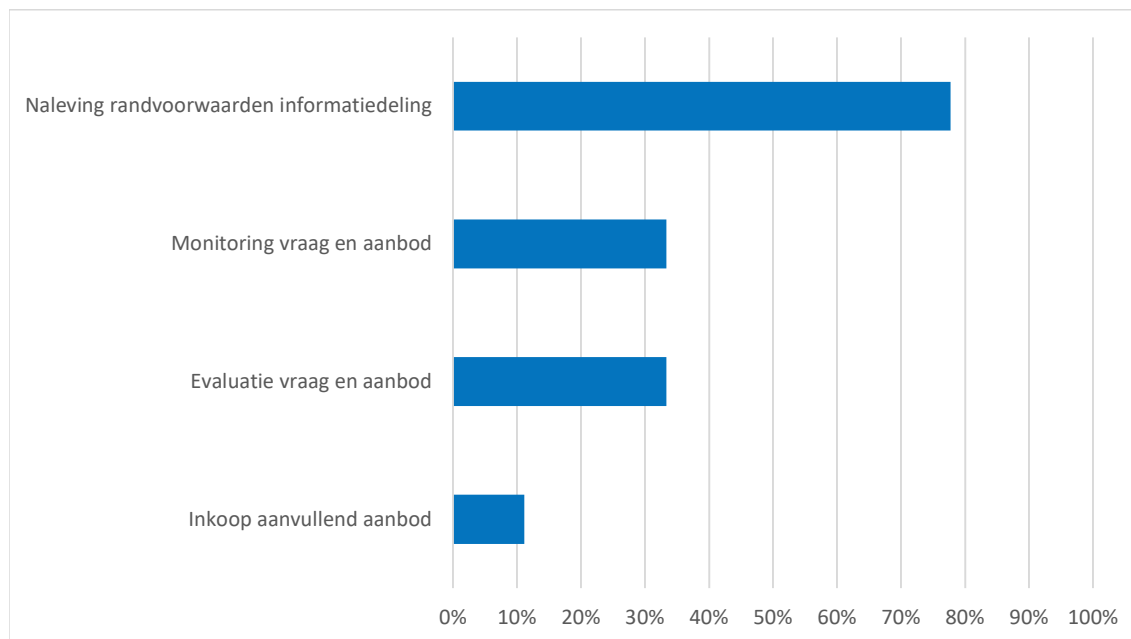
De meeste gemeenten hebben de aanpak van onveiligheid in relaties opgenomen in de opdracht aan het lokaal team. De eerste drie van de hierboven genoemde punten zijn dan meestal sowieso in die opdracht opgenomen: het signaleren en bespreekbaar maken van onveiligheid in relaties, en het oppakken van deze casuïstiek. Het minst vaak is het werken aan risicofactoren en het werken aan herstel opgenomen, evenals het voeren van coördinatie. Dat laatste is opvallend, omdat systeemgericht te werk gaan vaker is opgenomen in de opdracht, wat de vraag oproept waarom dat niet altijd gekoppeld is aan het voeren van coördinatie.

Uit de gesprekken valt daarnaast op dat, waar jeugd en Wmo niet in hetzelfde team samenwerken, de opdracht op het gebied van jeugd vaker (bijna) alle genoemde taken bevat, dan de opdracht aan Wmo. Voor de gemeenten waar dat aan de orde is, is dat opgenomen in de lokale rapportage en is het gelijktrekken van de opdracht een belangrijke stap in het verbeteren van de integraliteit in de aanpak van onveiligheid in relaties.

De figuur laat ook zien dat de opdracht lang niet altijd jaarlijks wordt geëvalueerd. In een situatie waarin de aanpak nog sterk in ontwikkeling is, is die periodieke evaluatie echter wel belangrijk, zodat snel gehandeld kan worden op nieuw opgedane ervaringen.

Onderdeel 3: Faciliteren van de uitvoering

Informatiedeling, aanbod van specialistische hulp en relatie tussen vraag en aanbod

De figuur biedt inzicht in de mate waarin de gemeente de aanpak van (on)veiligheid in relaties door het lokaal team op een aantal belangrijke aspecten faciliteert. De balken laten zien in welke mate:

- er wordt voldaan aan een aantal belangrijke randvoorwaarden voor zorgvuldige informatiedeling;
- de relatie tussen vraag en aanbod wordt gemonitord, aan de hand daarvan wordt geëvalueerd of vraag en aanbod van hulp in evenwicht zijn en er op wordt gehandeld als dat evenwicht ontbreekt (inkoop aanvullend aanbod).

Er is duidelijk veel aandacht voor een zorgvuldige informatiedeling. Het uitvoeren van een Data and Privacy Impact Assessment kan nog helpen om na te gaan of echt alle risico's in de informatiedeling zorgvuldig zijn afgedekt en voor de informatie die gedeeld wordt, de juiste juridische basis bestaat.

Onderdeel van het faciliteren van de uitvoering is het borgen van voldoende specialistische hulp: aanbod dat aansluit op de problematiek in casussen waarin sprake is van onveiligheid in relaties, dat kwalitatief op orde is en in voldoende mate beschikbaar is. In de praktijk blijken gemeenten, en ook de regio als geheel, geen compleet zicht te hebben op:

- Welk aanbod specifiek nodig is in dit soort casuïstiek;
- Welk aanbod in de praktijk wordt ingezet;
- Wat de kwaliteit van dat aanbod is.

Dat wil niet zeggen dat er geen hulp wordt ingezet: dat gebeurt wel en veel. Alleen, om te kunnen bepalen of het aanbod dat beschikbaar is en wordt ingezet, aansluit op de problematiek en effect kan sorteren, is het nodig om zicht te hebben op welk aanbod überhaupt nodig is, gezien de problematiek (onderscheiden naar de drie fasen uit GSV). Om de kwaliteit te kunnen beoordelen, is het nodig om bij te houden of inzet van dat aanbod leidt tot de gewenste resultaten. Beide soorten informatie zijn niet in voldoende mate aanwezig. Ook het RIOZ kan die informatie niet leveren. Om tot voldoende, passende hulp bij onveiligheid in relaties te komen, is het belangrijk om eerst te bepalen welk aanbod nodig is om onveiligheid effectief aan te pakken, en daar dan vervolgens het beschikbare aanbod naast te leggen om te beoordelen of dat voldoende (passend) is.

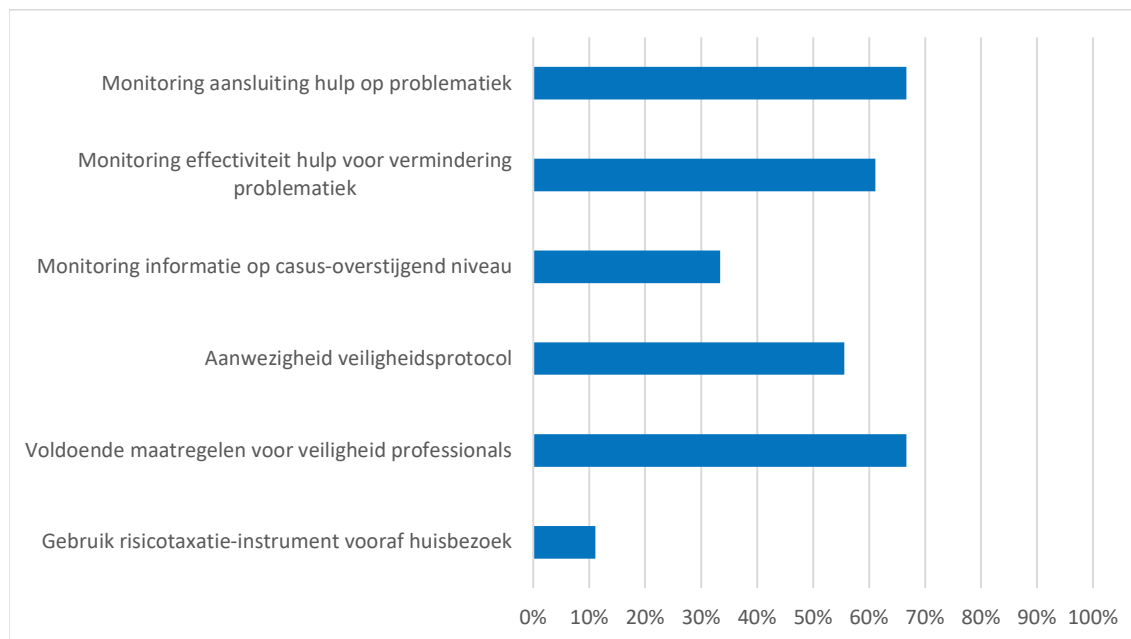
Dat overzicht scheppen, is een belangrijk aandachtspunt voor het vervolg van ViA. Zonder dat inzicht en overzicht wordt het immers lastig voor lokale teams om naar het best passende aanbod te begeleiden. Met als extra risico dat als lokale teams niet weten wat nodig is aan specialistische hulp bij onveiligheid in relaties (vanuit de juiste definitie van onveiligheid en systeemgericht werken) ze ook niet weten welke hulp ontbreekt.

Dat verbetering van het aanbod aan specialistische hulp nodig is, blijkt uit dat:

- specialistisch aanbod, systeemgericht, met inzet op geweldsdynamiek en de problematiek en interactie die daarvoor veroorzaakt wordt, er volgens betrokkenen beperkt is. De vrouwenopvang biedt het bijvoorbeeld nauwelijks, terwijl dat is in andere regio's de plek is waar dergelijk aanbod vaak aan verbonden is. Het blijkt ook uit een beperkte inzet op het huisverbod: daar is wel een proces aan verbonden, maar geen apart inhoudelijk (systemisch) aanbod, wat in andere regio's soms wel gebeurt.
- de verbinding tussen de inkoop van jeugdhulp en Wmo met ViA niet vanzelfsprekend gelegd wordt: die inkoop is het meest geëigende moment om het aanbod aan te passen en/of aan te vullen.
- er nu regelmatig hulp wordt ingezet waarvan bekend is dat die niet effectief kan zijn, gezien de problematiek in een casus of het moment waarop dit wordt ingezet. Het is vanuit de hulpverlening begrijpelijk dat naar een alternatief wordt gezocht als echt passende hulp niet voorhanden is, maar een dergelijke ineffectieve inzet van hulp is niet wenselijk want extreem inefficiënt. Het streven moet zijn om hulp die niet bij de situatie past, niet in te zetten. Dat is het makkelijkst te realiseren als hulp die wel passend is, beter bekend en beschikbaar is.
- het zicht op welk aanbod voor plegers nodig en beschikbaar is, zeer beperkt is. De kennis beperkt zich tot de Carouselgroep, terwijl er uiteraard voor plegers meer mogelijk is. Doordat plegers moeilijk bereikt worden door lokale teams, is daarnaast niet bekend of bestaand aanbod voldoende is, of aanvullend aanbod nodig is. Een goed hulpmiddel om de hulp aan plegers te verbeteren zijn de [Bouwstenen voor plegeraanbod in het vrijwillig kader](#).
- er bij veel aanbod sprake is van wachtlijsten. Gemeenten gaan daar op verschillende manieren mee om. Een regionale aanpak is nodig en belangrijk om te voorkomen dat gemeenten afzonderlijk afspraken met aanbieders maken, die ten koste gaan van inwoners van gemeenten zonder dergelijke afspraken.

Onderdeel 3: Faciliteren van de uitvoering

Zicht op effectiviteit van hulp en veiligheid van hulpverleners

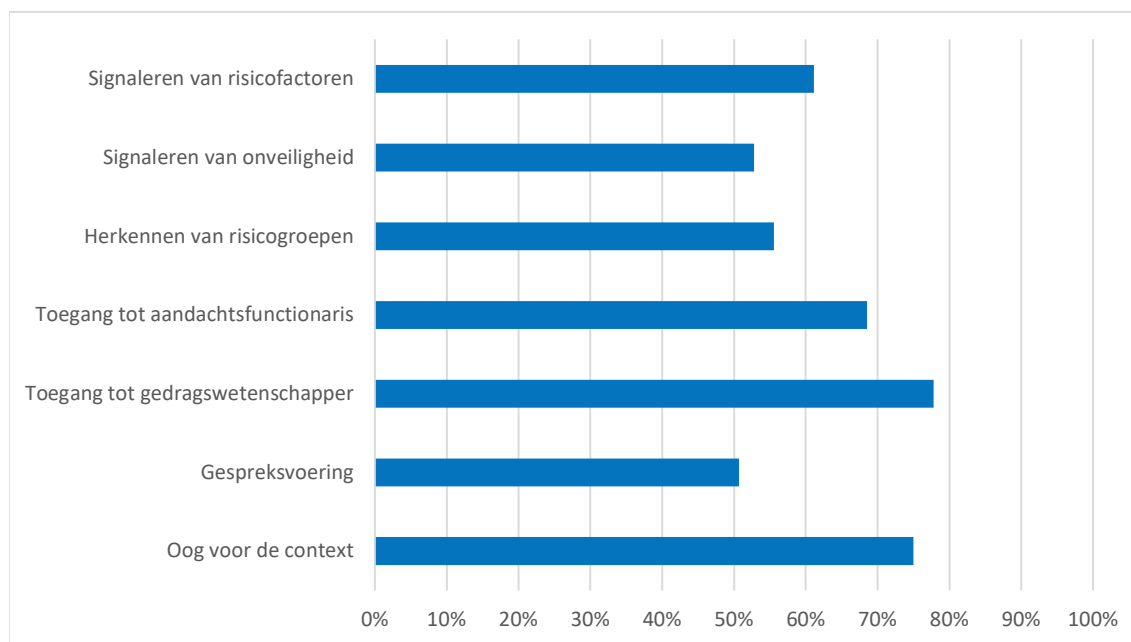

Dit figuur geeft inzicht in twee andere belangrijke facetten van het faciliteren van de uitvoering, namelijk het houden van zicht op de effectiviteit van hulp, en het borgen van de veiligheid van hulpverleners die in de uitvoering werken. De score voor zicht op effectiviteit is gebaseerd op de mate waarin op casusniveau wordt bijgehouden of hulp aansluit op de problematiek en bijdraagt aan vermindering van de problematiek, en op basis daarvan op casusoverstijgend niveau wordt gemonitord of de hulp die wordt ingezet, effectief is. De ruimte voor verbetering die hier zichtbaar is, sluit aan op wat in het vorige onderdeel geschreven is over het zicht op het specialistisch aanbod.

De score voor het borgen van de veiligheid van hulpverleners is gebaseerd op informatie over de aanwezigheid van een veiligheidsprotocol, de beschikbaarheid van veiligheidsbevorderende maatregelen en de inzet van een risicotaxatie-instrument. Het belang van zich veilig kunnen voelen voor deze hulpverleners moet niet worden onderschat. Het is randvoorwaardelijk om open en effectief te kunnen handelen in situaties waarin sprake is van onveiligheid in relaties, en met de veroorzakers van de onveiligheid om te kunnen gaan. Investerings hierin, zowel in afspraken/protocollen als in vaardigheden, is dan ook belangrijk.

Cluster 2: De Meldcode; kennis & vaardigheden die alle professionals moeten hebben

Onderdeel 1: Kennis & vaardigheden die alle professionals moeten hebben

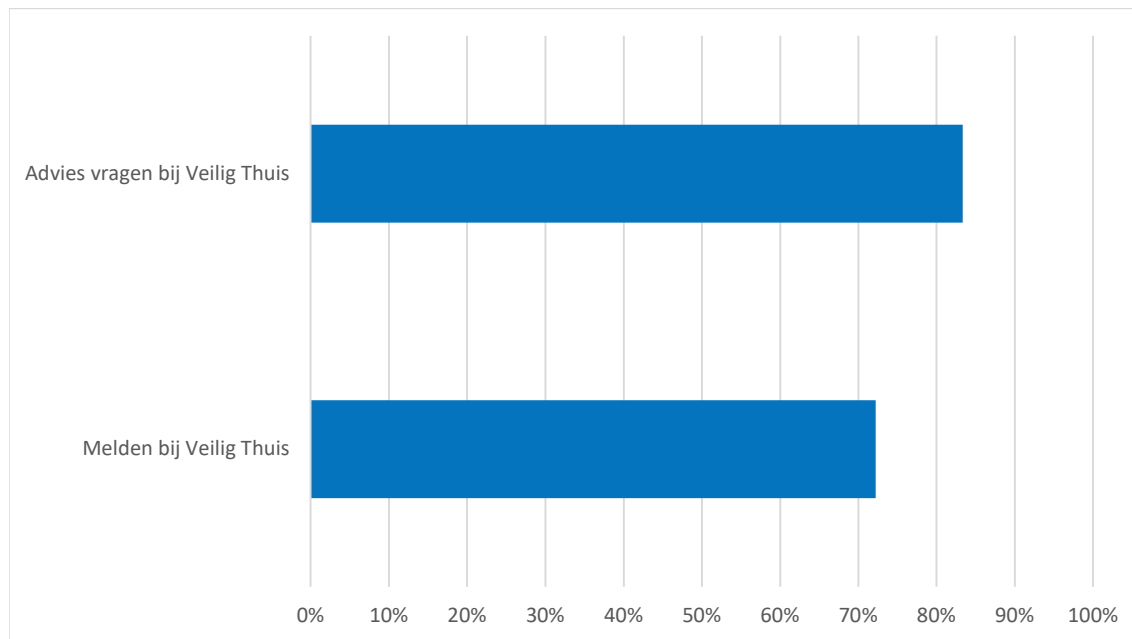

Bovenstaande figuur laat zien in welke mate alle professionals in het lokaal team voldoen (of toegang hebben tot iemand die voldoet) aan de deskundigheidseisen die op het gebied van de aanpak van (on)veiligheid in relaties voortvloeien uit de Wet Meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling. Naast basiskennis gericht op signalering en gespreksvoering en de toegang tot een aandachtsfunctionaris om de stappen uit de Meldcode te kunnen volgen, gaat het om toegang tot kennis die veelal bij gedragswetenschappers aanwezig is en om het kunnen inschakelen van een deskundige collega, als iemand zelf over onvoldoende vaardigheden beschikt om het gesprek over een signaal aan te gaan. Onder 'oog voor de context' is gevraagd naar de mate waarin oog is voor andere problemen dan specifiek de onveiligheid, zoals verslavings- en inkomensproblematiek.

De zelfscan en de gesprekken die daarover gevoerd zijn laten drie belangrijke ontwikkelpunten zien:

- Er zijn belangrijke verschillen in expertise en vaardigheden tussen professionals die werken op het gebied van jeugd, en professionals die werken op het gebied van de Wmo. Dit voert terug op de opdracht die deze onderdelen van de lokale teams hebben, de SKJ-registratie die vaak verplicht is voor professionals op het gebied van jeugd en eisen op dit gebied stelt, en de inrichting van de lokale teams na de decentralisatie waarbij zeker op het gebied van de Wmo aanvankelijk vaak weinig aandacht bestond voor dit soort complexe casuïstiek. Daardoor is het handelen op onveiligheid voor Wmo-consulenten nog niet overal vanzelfsprekend. Dat moet het wel worden.
- Niet in alle gemeenten is de toegang tot een aandachtsfunctionaris voor alle medewerkers van het lokaal team goed geregeld. Dat is wel nodig om te kunnen voldoen aan de Wet Meldcode.
- Hoewel niet alle professionals voldoende goed in staat zijn om met directbetrokkenen het gesprek te voeren over de signalen die zij hebben gezien, is er voor degenen die dat minder goed kunnen vaak wel toegang tot een deskundige collega.

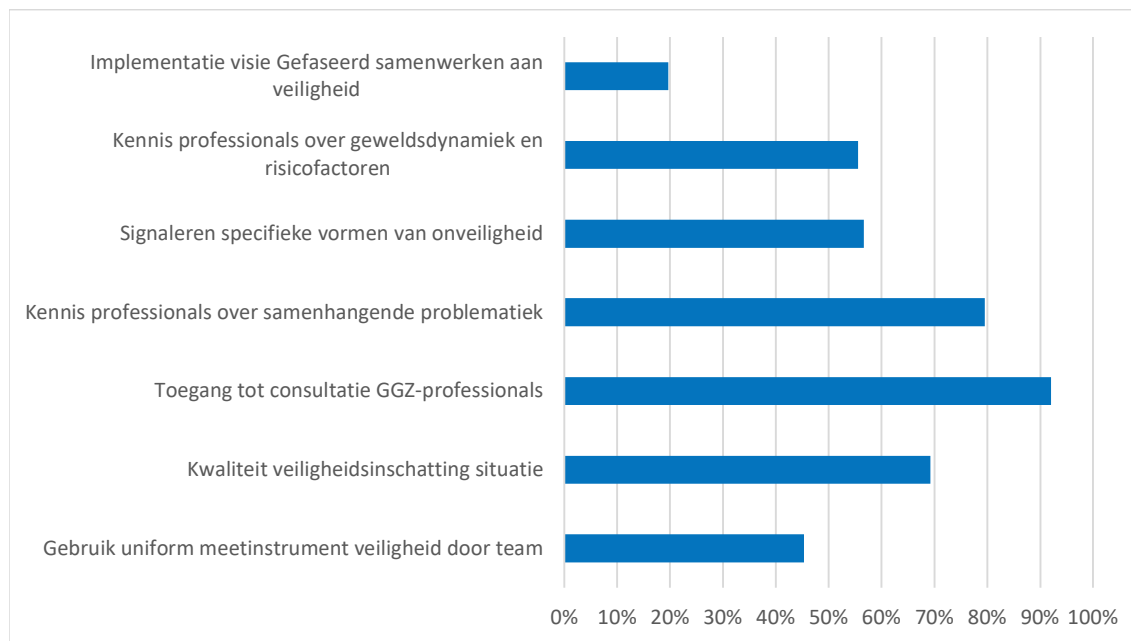
Onderdeel 2: Advies vragen en melden bij Veilig Thuis

Bovenstaande figuur laat zien in welke mate alle professionals in staat zijn om advies te vragen aan en melding te doen bij Veilig Thuis. Eigenlijk zou elke medewerker van het lokaal team dit moeten kunnen doen. Daar waar dat niet het geval is, gaat het vaak om Wmo-consulenten en hebben zij wel toegang tot een collega, die dit kan doen.

Cluster 3: Toekomstscenario; specifieke kennis en vaardigheden in relatie tot (on)veiligheid in relaties

Onderdeel 1: Zicht op veiligheid

De figuur geeft inzicht in de mate waarin randvoorwaarden voor het gefaseerd samenwerken aan veiligheid aanwezig zijn binnen het lokaal team. Het gaat hierbij om de aanwezigheid van visie, kennis en hulpmiddelen die professionals, die werken met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties, ondersteunen bij het signaleren van onveiligheid en het inschatten van risico's. De volgende elementen zijn meegenomen:

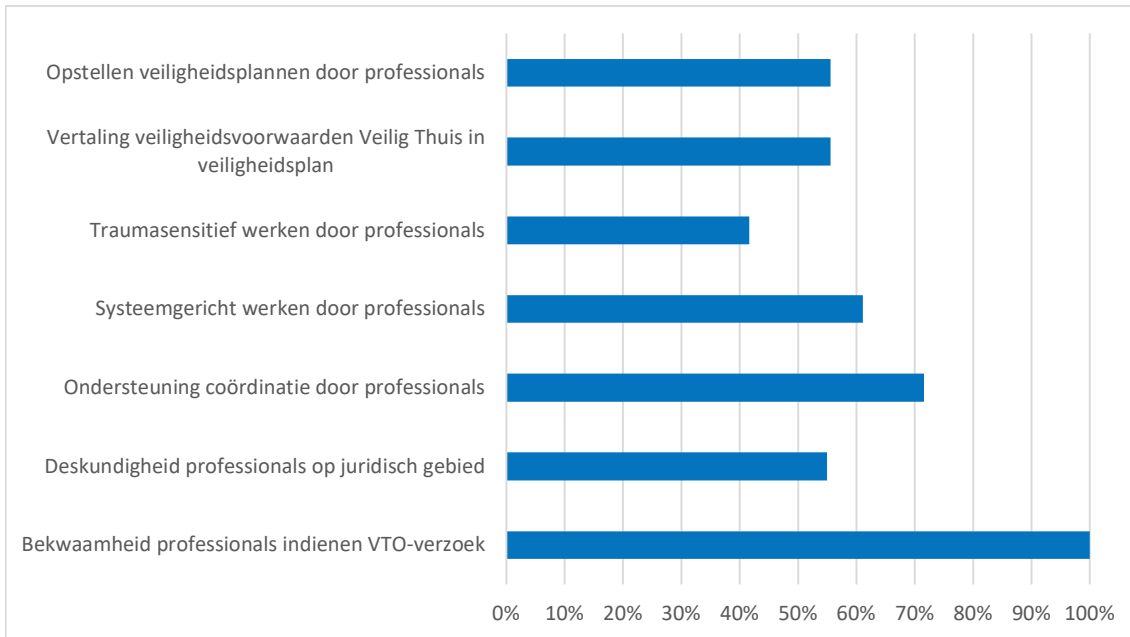
- De mate waarin de visie op gefaseerd samenwerken aan veiligheid is geïmplementeerd;
- De kennis van professionals in het lokaal team, die werken met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties, over geweldsdynamiek en risicofactoren;
- De vaardigheid van professionals in het lokaal team, die werken met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties, om een aantal specifieke vormen van onveiligheid te signaleren (ouderenmishandeling, stalking, (ex-)partnergeweld, online (seksueel) geweld, seksueel geweld, schadelijke traditionele praktijken, in-tiem terreur);
- De kennis van professionals in het lokaal team, die werken met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties, over samenhangende problematiek, zoals psychische problematiek of verslaving;
- De toegang tot consultatie van GGZ-professionals op het gebied van jeugd en volwassenen;
- De kwaliteit van de veiligheidsinschatting van de situatie door professionals;
- Het gebruik van een uniform meetinstrument binnen het team om veiligheid te beoordelen.

De figuur laat zien dat hier belangrijke ontwikkelpunten liggen. Dat begint bij de implementatie van de visie GSV. Gemeenten verstaan daar vaak het scholen van medewerkers in de Top3-methodiek onder. Dat is daar echter slechts een onderdeel van. De implementatie van GSV betekent ook dat zowel intern, binnen het lokaal team, als extern in de samenwerking met regionale partners, het gefaseerd werken aan veiligheid gefaciliteerd wordt in kaders, werkwijzen, instrumenten, opdrachten etc. Een belangrijke constatering uit de zelfscan is dat GSV en het werken met de Top3-methodiek in gemeenten niet ter discussie staan.

Opvallend aan de uitkomsten op dit onderdeel van de zelfscan, is dat de deskundigheid van de professionals die zich met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties bezig houden, op cruciale punten verbeterd moet worden: over geweldsdynamiek, risicofactoren en specifieke vormen van geweld.

Ook wat deskundigheid op deze elementen betreft geven veel gemeenten aan dat deze bij jeugd beter op orde is dan bij Wmo. Maar uit de gesprekken blijkt dat ook bij jeugd nog veel te doen is. Deels is hier sprake van *onbewuste onbekwaamheid*: men denkt te weten wat de nieuwe aanpak onder het Toekomstscenario vraagt van lokale teams en denkt dat al te doen. Het is maar gedeeltelijk mogelijk om daar met de zelfscan doorheen te prikken. Maar uit de gesprekken blijkt wel dat vanuit jeugd bijvoorbeeld vaak echt nog geen sprake is van adequaat inzicht krijgen in, en handelen op, problematiek van ouders, laat staan vanuit het perspectief van in elkaar grijpende onderliggende dynamiek en problematiek. Zeker waar het gaat over ouders als pleger van het geweld, is vaak helemaal niet duidelijk wat het lokale team met die ouders doet. Dat is een sterk signaal van een gebrek aan inzicht in wat wel nodig is voor een effectieve aanpak, maar nog onvoldoende gebeurt.

Onderdeel 2: Het bieden van hulp en ondersteuning en het indienen van een Verzoek Tot Onderzoek

De bovenstaande figuur laat zien in hoeverre professionals in het lokaal team, die werken met casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties, in staat zijn om effectief te handelen doordat een aantal voorwaarden daarvoor aanwezig is. De focus ligt hier op bekwaamheid, ondersteuning en juridische kennis. De volgende aspecten komen aan bod:

- Het opstellen van veiligheidsplannen door professionals;
- De mate waarin de veiligheidsvoorwaarden van Veilig Thuis worden vertaald in deze veiligheidsplannen;
- Het toepassen van traumasensitief werken in de praktijk;
- Het systeemgericht werken door professionals binnen casuïstiek;
- De mate waarin het lukt om directbetrokkenen te ondersteunen in het voeren van coördinatie;
- De deskundigheid van professionals op juridisch gebied dan wel de beschikbaarheid van collega's met juridische kennis;
- De bekwaamheid van professionals in het indienen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming (VTO).

Een deel van deze aspecten hangt samen met de implementatie van GSV, die nog onvoldoende ver is. Die implementatie zal de vaardigheden op het gebied van het opstellen van veiligheidsplannen en vertalen van veiligheidsvoorwaarden verder versterken. Traumasensitief werken is een aandachtspunt op zich. Dat omvat (veel) meer dan alert zijn op eventueel trauma. Samengevat is traumasensitief werken het vergroten van traumabewustzijn, het inrichten van traumascreening en het versterken van de trauma-aanpak.⁹

De concepten coördinatie (regie) en systeemgericht werken verdienen eveneens aparte aandacht: die krijgen niet altijd invulling op de manier die de zelfscan bedoelt, maar gemeenten hebben dan toch het idee dat ze het juiste doen. Hierna volgt daarom een nadere uitwerking van deze begrippen en wat uit de zelfscan bekend is over de mate waarin gemeenten die op de juiste manier invulling geven.

⁹ Zie bijvoorbeeld <https://vng.nl/artikelen/traumascreening-en-aanpak>. Via deze link is informatie te vinden over vier tools die zijn ontwikkeld om traumasensitiviteit te bevorderen: namelijk 'Inbedden van traumasensitiviteit', 'Traumasensitief werken binnen de visie gefaseerde keten/netwerk-zorg', 'Traumabewustzijn en trauma-aanpak' en 'Traumascreening'.

Systeemgericht werken

In de bijlage bij de zelfscan is het volgende opgenomen over systeemgericht werken.

1. De aanpak is gericht op alle leden van het (gezins)systeem. Dat hoeft niet zozeer in aanwezigheid van alle leden (bijvoorbeeld als iemand niet meewerkt), maar wel met inachtneming van alle leden (oog hebben voor iedereen).
LET OP: soms vormt de aard van het geweld een contra-indicatie voor een gezamenlijk traject (intiem terrorisme bijvoorbeeld); systeemgericht werken blijft ook dan onontbeerlijk, maar zonder direct contact tussen de directbetrokkenen.

2. De aanpak is gendersensitief en traumasensitief en gericht op de verandering van de interactie (relatiedynamiek en onderliggende patronen) en wederkerigheid tussen de betrokken personen en op de wisselwerking tussen beïnvloedbare individuele factoren en omgevingsfactoren.

3. Bij het opstellen van het veiligheidsplan, hulpverleningsplan en herstelplan wordt bij ieder doel de vraag gesteld welk effect het behalen daarvan zal sorteren op de mate van veiligheid binnen het systeem/de gezinsrelaties (3 soorten resultaten passend bij de 3 fasen).

4. Hulpvragen en daar aan gekoppelde trajecten worden met elkaar verbonden en op elkaar afgestemd vanaf de analysefase tot en met de nazorg.

Randvoorwaarden voor systeemgericht werken zijn:

- Een gezamenlijk en gedragen veiligheidsplan, hulpverleningsplan en herstelplan (en dus: eenzelfde format daarvoor bij alle betrokken hulpverleners).
- Een gedeelde focus bij alle uitvoerend professionals op het hele gezin en de omgeving eromheen (het systeem en dus niet primair jeugd of volwassenen, primair vrijwillig of gedwongen kader). Deze gedeelde focus is ongeacht de eigen (wettelijke) taak en uit zich in gelijktijdig samen aan de casus werken en gezamenlijk leren. Partijen die als primaire taak de focus op één lid van het systeem hebben (zoals reclassering, GGZ, jeugdbescherming) krijgen en nemen een rol als onderdeel van het gehele plan. De regisseur ziet daarop toe.
- Maatwerk is gewenst in systeemgericht werken. Niet in alle situaties is een systeemaanpak zinvol, in de zin dat de gezinsleden tegelijkertijd hulp krijgen en waar alle gezinsleden tegelijk bij betrokken zijn. Als een van de gezinsleden niet gemotiveerd is, kan dit ertoe leiden dat de andere gezinsleden niet de hulp krijgen die nodig is.
- Informatie-uitwisseling is cruciaal en vindt bij voorkeur plaats met toestemming van de directbetrokkenen. Het verwerven van die toestemming is onderdeel van het proces van het motiveren van cliënten voor hulp. Werken cliënten niet mee aan informatie-uitwisseling dan wordt ten minste de informatie gedeeld die gedeeld mag worden wanneer sprake is van onveiligheid.
- Eén centrale regisseur die gedurende het gehele traject van probleemanalyse tot en met nazorg betrokken is (zie definitie coördinatie) en duidelijke afspraken over wie deze regierol vervult.
- Om hulp goed (en verschillende trajecten gelijktijdig) op elkaar te kunnen laten aansluiten, is het nodig om snel de juiste hulp in te kunnen zetten, zonder wachttijden.

In de praktijk wil het systeemgericht werken nog wel eens worden versmald tot het inventariseren van wie allemaal onderdeel uitmaken van het systeem, zonder verder onderzoek te doen naar hoe de problematiek van deze individuen en hun onderlinge interactie doorwerkt in andere problemen, zoals onveiligheid. Of er wordt wel sys-

teemgericht gekeken, maar niet met alle individuen gesproken of slechts op een deel van het systeem hulpverlening ingezet. Echt systeemgericht werken is een grote uitdaging voor een hulpverleningslandschap dat verkokerd is ingericht. We zien in de regio dat wat hierboven onder punt 4 genoemd wordt, nog onvoldoende tot stand komt. Hoewel ten aanzien van punt 2 en 3 vaak is aangegeven dat dit 'een beetje' gebeurt, is de vraag in hoeverre de inspanningen daar daadwerkelijk leiden tot een integraal beeld en een integrale, effectieve aanpak met goed zicht op veiligheid. Het is goed mogelijk dat de aanpak vaak *in theorie* wel systeemgericht is omdat men wel van mening is dat het zo moet gaan, maar *in de praktijk* onvoldoende vorm en inhoud krijgt. Anders zouden immers andere effecten van de ingezette hulp verwacht mogen worden.

Coördinatie (regie)

Over coördinatie, zoals in het kader van het Toekomstscenario tegenwoordig over regie wordt gesproken, is ook veel geschreven, onder andere door het Toezicht Sociaal Domein. Relevant voor de actuele ontwikkeling is de uitwerking van competenties die Civil Care heeft opgesteld voor medewerkers met de taak van veiligheidscoördinatie.

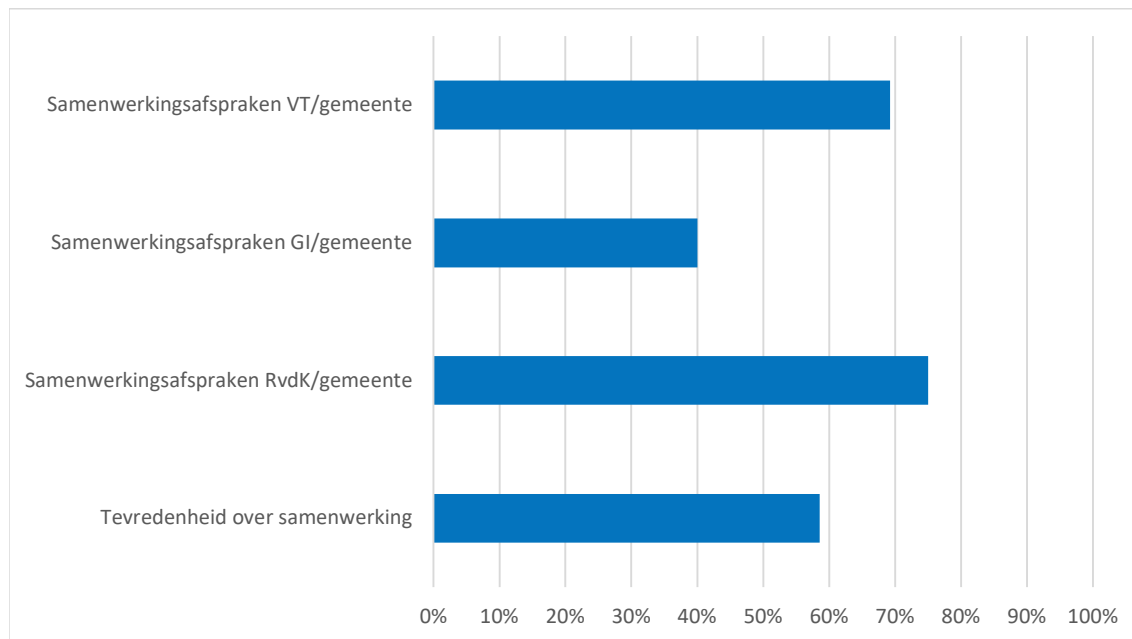
- Kennis hebben van en ervaring hebben met casuïstiek waar structurele onveiligheid speelt;
- Kunnen aansluiten bij alle betrokken cliënten;
- Samen kunnen werken met alle betrokken cliënten, hun netwerk en professionals (ook uit andere sectoren);
- Overstijgend en meervoudig partijdig kunnen denken en handelen;
- Coördinerend en organiserend vermogen;
- Gestructureerd en methodisch kunnen werken;
- Directief kunnen optreden en leiding kunnen geven aan een complex overleg;
- In staat zijn om bij complexe vraagstukken overzicht te behouden en te prioriteren;
- Zorgvuldig werken;
- Geduld hebben en het vertrouwen dat het in gang gezette proces tijd nodig heeft om het beoogde effect te ontwikkelen;
- Vasthoudend zijn.

De zelfscan vat de volgende zes onderdelen als kern van coördinatie:

- Contact leggen en motiveren voor hulp
- Centraal contactpersoon zijn voor betrokkenen
- Systeemgericht in kaart brengen van problematiek, maken van risico-inschatting, inschatten zelfredzaamheid en dat met onderliggende oorzaken samenbrengen in een integrale probleemanalyse
- Overbruggen van de scheiding tussen zorg en veiligheid, tussen het perspectief op jeugd en het perspectief op volwassenen, tussen vrijwillig en gedwongen kader
- Contact houden met alle betrokken professionals bij het gezin/huishouden (o.a. huisarts, school/kinderopvang, politie, ggz, verslavingszorg, vrouwenopvang, CSG, GI, RvdK, Reclassering etc.)
- De sociale steunstructuur van het gezin/huishouden betrekken en steunen in het zorgen voor directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van onveiligheid

De antwoorden laten hier, net als bij systeemgericht werken, best een positief beeld zien. Alleen op het betrekken van de sociale steunstructuur wordt beduidend lager gescoord. Ook hier roept dit echter de vraag op of wel echt begrepen wordt wat voor vorm van regie gevraagd wordt onder het toekomstscenario. Het competentieprofiel van Civil Care maakt dat mogelijk nog wat meer duidelijk dan de onderdelen die in de zelfscan worden uitgevraagd. Met name de vaardigheid van meervoudig partijdig zijn in combinatie met de diepgaande kennis die nodig is om in dit soort casuïstiek tot een diepgaande, gedegen probleemanalyse te komen, vraagt veel van regisseurs.

Cluster 4: Samenwerking

De bovenstaande figuur laat zien in welke mate er sprake is van samenwerkingsafspraken tussen het lokaal team en de samenwerkingspartners Veilig Thuis (VT), de Gecertificeerde Instelling(en) (GI) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) op alle relevante onderdelen. Ook laat de figuur zien hoe tevreden betrokkenen binnen de gemeente zijn over de samenwerking met deze partijen.

De afspraken met VT, de GI's en de RvdK zijn voor de hele regio gelijk. Tegelijkertijd zijn er signalen dat gemeenten op uitvoerend niveau apart afspraken met VT (proberen te) maken, bijvoorbeeld over aanwezigheid in de gemeente en het samen optrekken in bepaalde casussen. De behoefte om de samenwerkingsafspraken met VT aan te passen bestaat al een tijd, blijkens ook de poging om met behulp van een pilot daar meer input voor te krijgen. Het is begrijpelijk dat gemeenten ongeduldig worden en proberen samenwerking dan maar bilateraal te verbeteren. Tegelijkertijd vraagt het herijken van de afspraken om een duidelijk beeld over hoe lokale teams en VT in de toekomst, onder het Toekomstscenario, samen willen werken en hoe daar vanuit de huidige situatie naartoe gewerkt kan worden. Dat beeld is er nog niet.

De afspraken dekken niet alle relevante aspecten van de samenwerking af. Aandachtspunten die uit de zelfscan naar voren komen zijn:

- Voor Veilig Thuis: samenwerking in de fase van directe veiligheid, de verantwoordelijkheidsverdeling voor het zicht op veiligheid, gezamenlijk leren door evalueren en periodieke evaluatie van de afspraken;
- Voor de GI's: afspraken over de consultatiefunctie, de informatie bij overdracht door de GI, gebruik van methoden en instrumenten, handelen bij stagnerende samenwerking, gezamenlijk leren door evalueren en periodieke evaluatie van de afspraken;
- Voor de RvdK: gebruik van methoden en instrumenten, handelen bij stagnerende samenwerking, gezamenlijk leren door evalueren.

Een andere interessante bevinding is dat de bestaande samenwerkingsafspraken met de regionale partners vaak onbekend bleken in de gemeenten. Het wordt vooral als een regionale aangelegenheid gezien om je hiermee bezig te houden. Tegelijkertijd geven de gemeenten, die wel periodiek met één of meerdere van de regionale partners om tafel zitten, aan hoe belangrijk het is met elkaar over de samenwerking in gesprek te zijn.

Het beeld van de tevredenheid over de samenwerking is gemengd, maar nergens zijn grote problemen in de samenwerking naar voren komen. Voor het onderzoek is ook met de regionale partners gesproken. Zij geven aan dat duidelijkheid nodig is over de taakverdeling tussen lokale teams en regionale partijen, over welk minimumniveau van ieder verwacht mag worden, over de wijze waarop gebruikte methoden en werkwijzen goed op elkaar aan kunnen sluiten en over informatiedeling.

Conclusie

De zelfscan laat zien dat de gemeenten in de regio Noordoost Brabant aan de slag moeten met een verdere versterking van hun lokale teams, zodat casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties effectief kan worden opgepakt. Hoewel er verschillen tussen gemeenten zijn, geldt voor alle gemeenten dat hier nog flinke stappen te zetten zijn. Het is de lokale verantwoordelijkheid van individuele gemeenten om de ontwikkelpunten op te pakken. Het is echter belangrijk dat gemeenten dat in de regio met elkaar doen: dat ze samen een duidelijk basisniveau voor de lokale teams afspreken, eenduidige definities van centrale elementen in de aanpak als coördinatie en systeemgericht werken gebruiken, en waar nodig samen de expertise van hun lokale teams versterken. Op die manier ontstaat een gedeelde lokale basis in de regio, van waaruit de samenwerking met de regionale partijen VT, GI's en RvdK verder vorm kan krijgen.

Aandachtspunten voor de ontwikkeling die uit de zelfscan blijken, zijn in ieder geval:

Uitwerking van het regionale Koersplan naar een inrichting van de lokale teams die een effectieve, integrale (0-100) aanpak mogelijk maakt, waarbij de juiste en voldoende expertise ingezet kan worden op casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties en stevige regie mogelijk is. Daarbij moeten de huidige verschillen in opdracht en expertise tussen Wmo en jeugd worden weggenomen en overbrugd: professionals op het gebied van jeugd en volwassenen moeten echt integraal met elkaar gaan samenwerken.

Het opnemen van alle benodigde taken in de opdracht aan de lokale teams, waarbij de opdracht, taakopvatting en expertise op het gebied van jeugd- en volwassenhulp gelijkgetrokken wordt. Daarbij is een belangrijke observatie dat hoewel de indruk bestaat dat de delen van de lokale teams die zich op jeugd richten over meer expertise beschikken dan de delen die zich op volwassenen richten, de expertise en vaardigheden ook van de professionals die werken op het gebied van jeugd nog om verdere verbetering vragen als het gaat om effectief handelen op onveiligheid in relaties.

Een gedeeld, regionaal beeld van welke specialistische hulp nodig is voor een effectieve aanpak van deze casuïstiek, de mate waarin die beschikbaar is en verder beschikbaar gemaakt dient te worden.

Investeren in de expertise van de medewerkers in de lokale teams: zowel team-breed op de Meldcode, als specifiek op onveiligheid in relaties voor de medewerkers die zich met deze casuïstiek bezig houden. De TOP-3 methode is daarin belangrijk, omdat deze het werken volgens GSV ondersteunt. Daarbij is wel een aandachtspunt dat GSV een andere grondhouding vraagt, de vaardigheid om daders en slachtoffers in het vrijwillig kader voor hulp te motiveren en het voeren van stevige regie op dit soort casuïstiek: dat vraagt meer dan een lichte vorm van deskundigheidsbevordering zoals die nu breed op de TOP-3 wordt aangeboden in de regio.

Bij de verdere ontwikkeling van de lokale teams op het gebied van veiligheid in relaties is het belangrijk niet te makkelijk te denken er wel te zijn. Dat begint bij een gedeelde definitie van veiligheid en een gedeeld concept van wat nodig is om veiligheid in relaties te bevorderen. Dit is verder uitgewerkt in het regionaal Toekomstbeeld, stappenplan & advies voor het vervolg van ViA.

Bijlage: antwoorden op individuele vragen

Relevante beleidsdomeinen in visie

Beleidsdomein	Gemiddelde in Noordoost-Brabant
Wmo	22.2%
Jeugd	22.2%
Werk, Inkomen & Participatie	22.2%
Veiligheid	22.2%
Gezondheidszorg	0%
Welzijn	0%

In bovenstaande tabel ziet u welke relevante beleidsdomeinen zijn opgenomen in de gemeentelijke visie op de aanpak van (on)veiligheid in relaties. Een score van 100% betekent dat dit beleidsdomein is opgenomen in de visie, zo niet is de score 0%. Ook kunt u zien in hoeveel procent van de gemeenten in de regio dit beleidsdomein is opgenomen in de visie.

Taken opgenomen in de opdracht

Taak	Gemiddelde in Noordoost-Brabant
Het signaleren van onveiligheid in relaties	88.9%
Het bespreekbaar maken van signalen van onveiligheid in relaties	88.9%
Het oppakken van casuïstiek waarin sprake is van (zorgen over) onveiligheid in relaties	77.8%
Het bewerkstelligen van directe veiligheid	66.7%
Het op een effectieve manier hanteerbaar maken van en laten afnemen van de risicofactoren van onveiligheid	55.6%
Indien nodig het bieden van hulp en ondersteuning gericht op herstel	55.6%
Systeemgericht te werk gaan in casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties	66.7%
Het voeren van coördinatie over de ingezette hulp in casuïstiek waarin sprake is van onveiligheid in relaties	55.6%

Bovenstaande tabel laat zien welke taken zijn opgenomen in de gemeentelijke opdracht aan het lokaal team als het gaat om het bieden van ondersteuning in gezinnen/huishoudens waar sprake is van (on)veiligheid in relaties. Een score van 100% betekent dat de taak is opgenomen in de opdracht van uw gemeente, een score van 0% dat de taak niet is opgenomen in de opdracht. Ook kunt u zien in hoeveel procent van de gemeenten in de regio deze taak is opgenomen in de opdracht.

Naleving randvoorwaarden voor informatiedeling

Randvoorwaarde	Gemiddelde in Noord-Brabant
Er zijn met het lokaal team afspraken gemaakt over zorgvuldige registratie van persoonsgegevens	100%
Er zijn met samenwerkingspartners afspraken vastgelegd over informatiedeling	66.7%
Er is een Data en Privacy Impact Analyse (DPIA) uitgevoerd, gericht op de samenwerking binnen het lokale team en met (regionale) partners, met name met betrekking tot het in samenwerking organiseren van veiligheid en goede zorg	11.1%

Bovenstaande tabel laat zien aan welke randvoorwaarden voor zorgvuldige informatiedeling wordt voldaan binnen uw gemeente. Een score van 100% betekent dat aan deze randvoorwaarde wordt voldaan, een score van 0% betekent dat hier niet aan wordt voldaan. Ook kunt u zien hoeveel procent van de gemeenten in de regio voldoen aan deze randvoorwaarde.

Signaleren vormen van onveiligheid

Ouderenmishandeling

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	1
Een beetje	6
Volledig	2

Stalking

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	2
Een beetje	5
Volledig	1

(Ex)-partnergeweld

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	1
Een beetje	3
Volledig	4

Online (seksueel) geweld

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	2
Niet echt	4
Een beetje	3
Volledig	0

Seksueel geweld

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	1
Een beetje	5
Volledig	2

Schadelijke traditionele praktijken

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	2
Een beetje	6
Volledig	0

Intiem terreur

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	3
Een beetje	5
Volledig	0

Bovenstaande tabellen laten zien in hoeverre professionals in het lokale team van uw gemeente beschikken over voldoende kennis om signalen van verschillende vormen van onveiligheid in relaties te herkennen. U kunt zien welk antwoord uw gemeente heeft gegeven en hoeveel gemeenten in de regio Noordoost-Brabant hebben gekozen voor de verschillende antwoorden.

Consultatie GGZ-professionals

Bij ggz-, verslavings-, of LVB- problematiek bij kinderen

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	0
Een beetje	1
Volledig	8

Bij ggz-, verslavings- of LVB-problematiek bij volwassenen

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	0
Een beetje	0
Volledig	8

Bovenstaande tabellen laten zien in hoeverre professionals in het lokale team toegang hebben tot consultatie van GGZ-professionals bij casuïstiek rondom onveiligheid in relaties (bijvoorbeeld via een GGZ- of FACT-team). U kunt zien welk antwoord uw gemeente heeft gegeven en hoeveel gemeenten in de regio Noordoost-Brabant hebben gekozen voor de verschillende antwoorden.

Systeemgericht werken

De aanpak is gericht op alle leden van het (gezins)systeem

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	1
Een beetje	6
Volledig	2

De aanpak is gericht op de verandering van de interactie (relatiedynamiek en onderliggende patronen) en wederkerigheid tussen de betrokken personen en op de wisselwerking tussen beïnvloedbare individuele factoren en omgevingsfactoren

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	3
Een beetje	5
Volledig	1

Bij het opstellen van het veiligheids-, hulpverlenings- en herstelplan wordt bij ieder doel de vraag gesteld welk effect het behalen daarvan zal sorteren op de mate van veiligheid binnen het systeem/de gezinsrelaties

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	1
Een beetje	6
Volledig	1

Hulpvragen en daar aan gekoppelde trajecten worden met elkaar verbonden en op elkaar afgestemd vanaf de analysefase tot en met de nazorg

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	4
Een beetje	5
Volledig	0

Bovenstaande tabellen laten zien in hoeverre professionals in het lokale team systeemgericht werken bij casuïstiek rondom onveiligheid in relaties. U kunt zien welk antwoord uw gemeente heeft gegeven en hoeveel gemeenten in de regio Noordoost-Brabant hebben gekozen voor de verschillende antwoorden.

Ondersteuning coördinatie

Contact leggen en motiveren voor hulp

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	0
Een beetje	7
Volledig	1

Centraal contactpersoon zijn voor betrokkenen

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	0
Een beetje	5
Volledig	3

Systeemgericht in kaart brengen van problematiek, maken van risico-inschatting, inschatten zelfredzaamheid en dat met onderliggende oorzaken samenbrengen in een integrale probleemanalyse

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	2
Een beetje	6
Volledig	0

Overbruggen van de scheiding tussen zorg en veiligheid, tussen het perspectief op jeugd en het perspectief op volwassenen, tussen vrijwillig en gedwongen kader

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	0
Een beetje	6
Volledig	2

Contact houden met alle betrokken professionals bij het gezin/huishouden (o.a. huisarts, school/kinderopvang, politie, ggz, verslavingszorg, vrouwenopvang, CSG, GI, RvdK, Reclassering etc.)

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	0
Een beetje	5
Volledig	3

De sociale steunstructuur van het gezin/huishouden betrekken en steunen in het zorgen voor directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van onveiligheid

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	3
Een beetje	4
Volledig	1

Bovenstaande tabellen laten zien in hoeverre professionals in het lokale team in staat zijn directbetrokkenen te ondersteunen bij het voeren van de coördinatie in situaties van onveiligheid in relaties. U kunt zien welk antwoord uw gemeente heeft gegeven en hoeveel gemeenten in de regio Noordoost-Brabant hebben gekozen voor de verschillende antwoorden.

Samenwerkingsafspraken

Samenwerkingsafspraken tussen Veilig Thuis en het lokaal team

Afspraak	Gemiddelde in Noordoost-Brabant
Gebruik dienst Advies en Ondersteuning	100%
Informeren directbetrokkenen bij VT	100%
Taakverdeling tussen professionals VT en lokaal team	100%
Start en beëindiging betrokkenheid van VT	100%
Manier van overdracht door VT	100%
Samenwerking in fase van zicht op directe veiligheid	0%
Verdeling verantwoordelijkheid in fase van zicht op veiligheid	0%
Overdragen van informatie die wordt overgedragen door Veilig Thuis aan het lokaal team.	100%
Kwaliteit van veiligheidsbeoordeling en -voorwaarden door VT	100%
De gehanteerde methodes en instrumenten	100%
Vervolgstappen bij stagnerende samenwerking	100%
Gezamenlijk leren door evalueren casuïstiek	0%
Evalueren van samenwerkingsafspraken	0%

Samenwerkingsafspraken tussen de grootste GI en het lokaal team

Afspraak	Gemiddelde in Noordoost-Brabant
Gebruik van consultatiefunctie	0%
Start en beëindiging van betrokkenheid van GI	100%
Samenwerking in de fase van zicht op directe veiligheid	100%
Verdeling verantwoordelijkheid in fase van zicht op directe veiligheid	100%
Overdragen van informatie door GI	0%
Afstemmen inzet van jeugdhulp	100%
De gehanteerde methodes en instrumenten	0%
Vervolgstappen bij stagnerende samenwerking	0%
Gezamenlijk leren door evalueren casuïstiek	0%
Periodiek evalueren van samenwerkingsafspraken	0%

Samenwerkingsafspraken tussen RvdK en het lokaal team

Afspraak	Gemiddelde in Noordoost-Brabant
Gebruik van consultatiefunctie	100%
Informeren van directbetrokkenen bij RvdK	100%
De start en beëindiging van betrokkenheid van de RvdK	100%
Samenwerking in de fase van zicht op directe veiligheid, ook in het geval dat er nieuwe zorgen zijn over het gezin/huishouden.	100%
Verdeling van verantwoordelijkheid in fase van zicht op directe veiligheid	100%
Overdragen van informatie door RvdK	100%
Samenwerking na opheffing OTS	100%
Informeren van lokaal team door RvdK over VTO	100%
De gehanteerde methodes en instrumenten	0%
Vervolgstappen bij stagnerende samenwerking	0%
Gezamenlijk leren door evalueren casuïstiek	0%
Periodiek evalueren van samenwerkingsafspraken	100%

Bovenstaande tabellen laten zien welke afspraken zijn gemaakt tussen het lokaal team van uw gemeente en Veilig Thuis, de grootste GI en de RvdK over de samenwerking in situaties waarin sprake is van (on)veiligheid in relaties. Een score van 100% betekent dat het punt is opgenomen in de samenwerkingsafspraken, een score van 0% betekent dat dit niet het geval is. Ook kunt u zien in hoeveel procent van de gemeenten in de regio {{member.Regio}} deze afspraken zijn gemaakt.

Tevredenheid over de samenwerking

Veilig Thuis

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	2
Niet echt	1
Een beetje	3
Volledig	3

RvdK

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	0
Niet echt	2
Een beetje	3
Volledig	4

Alle gecontracteerde GI's

Antwoordoptie	Frequentie in Noordoost-Brabant
Helemaal niet	1
Niet echt	1
Een beetje	5
Volledig	2

Bovenstaande tabellen laten zien in welke mate professionals in het Lokaal team tevreden zijn over de samenwerking met Veilig Thuis, gecontracteerde Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. U kunt zien welk antwoord uw gemeente heeft gegeven en hoeveel gemeenten in de regio Noordoost-Brabant hebben gekozen voor de verschillende antwoorden.

Bijlage 2

Herijking Koersplan

Koersplan Veilig in Afhankelijkheidsrelaties: Herijking 2026-2030

1 Inleiding

De urgentie voor het handelen op onveiligheid in afhankelijkheidsrelaties blijft ongewijzigd ten opzichte van het oorspronkelijke koersplan:

- Bij 70% van de gezinnen en huishoudens waarbij huiselijk geweld aanwezig is lukt het niet om dit geweld te stoppen.^{10, 11}
- In 2022 gaf 25% van de zestien-tot achttienjarigen aan in de afgelopen twaalf maanden slachtoffer te zijn geweest van één of meerdere vormen van huiselijk geweld.¹²
- In 2021 eindigden 25.962 huwelijken in een echtscheiding. Ongeveer tien tot vijftien procent van alle scheidingen is een vechtscheiding.¹³
- Eén op de twintig ouderen is slachtoffer van ouderenmishandeling of financieel misbruik.¹⁴
- Elke acht dagen sterft in Nederland een vrouw door femicide.¹⁵
- In 2021 zijn er 23 vrouwen door de (ex-)partner gedood.¹⁶
- In 2020 zijn er 984 mogelijke slachtoffers van mensenhandel aangemeld bij het Coördinatiecentrum tegen Mensenhandel.¹⁷
- In 2022 gaf één op de acht Nederlanders van zestien jaar of ouder aan in de afgelopen twaalf maanden seksueel grensoverschrijdend gedrag te hebben meegemaakt.¹⁸
- In 2022 gaf negen procent van de zestien plussers aan in de afgelopen vijf jaar slachtoffer te zijn geweest van fysiek seksueel geweld.¹⁹

Het duurzaam stoppen van geweld in afhankelijkheidsrelaties is noodzakelijk. Bovenstaande cijfers liegen er niet om en onderstrepen de urgentie om in actie te komen. Want het stopt niet vanzelf!

In dit herijkte Koersplan is de overkoepelende ambitie voor Veilig in Afhankelijkheidsrelaties (ViA) herijkt, is een richtinggevend Toekomstbeeld toegevoegd en zijn daar doelen aan verbonden. De doelen uit het oorspronkelijke Koersplan zijn onder die nieuwe doelstellingen komen te hangen. Op deze manier ontstaat een duidelijke richting voor ViA en prioritering voor de komende jaren. De herijking betekent dat een aantal activiteiten vooralsnog geen prioriteit krijgen:

- Preventie, (vroeg)signalering en informele steun;
- Projecten die zich richten op specifieke doelgroepen;
- De ontwikkeling van aanbod dat gebruik maakt van de inzet van ervaringsdeskundigheid.

Hoe belangrijk ook, eerst zal de basis op orde moeten zijn in de regio. Daarna kan op die basis verder worden gebouwd, waarbij deze aspecten zeker aandacht verdienen.

In deze herijking zijn geen hoofdstukken opgenomen over de uitvoeringsstructuur, governance en financiering. Die aspecten worden uitgewerkt in het voorstel voor een nieuwe governance structuur op ViA. Het Meerjarig Uitvoeringsplan ViA 2023-2028 komt te vervallen. In de plaats daarvan komt het voorliggende Toekomstbeeld, stappenplan & advies ViA 2026-2030.

10 Verwey-Jonker, Kwestie van een lange adem, 2020

11 Nederlands Jeugdinstituut, 2021; Cijfers over huiselijk geweld

12 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023; Prevalentiemonitor HGSG

13 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023; Scheidingen

14 Regioplan, 2018; Aard en omvang ouderenmishandeling

15 Nederlands Jeugdinstituut, 2023; In Nederland wordt iedere 8 dagen een vrouw vermoord: Stop Femicide!

16 Geweld tegen vrouwen, 2022; Onderzoek aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling, 2020; Van Belzen, 2022

17 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023; Cijfers over Mensenhandel

18 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023; Prevalentiemonitor Huiselijk geweld en Seksueel geweld

19 Centraal Bureau voor de Statistiek, 2023; Prevalentiemonitor Huiselijk geweld en Seksueel geweld

2 De essentie om in actie te komen

In Noordoost-Brabant zijn in de periode 2019 – 2022, en onder de vlag van het landelijk programma Geweld hoort nergens thuis, lokaal en regionaal grote stappen gezet. De regionale visie is eerder vastgesteld en voor nu ook richtinggevend.

Iedereen heeft recht op veiligheid, zeker thuis!

Wij, gemeenten en partners in de regio Noordoost-Brabant, geloven dat we huiselijk geweld en kindermishandeling, en het destructieve gevolg ervan, moeten stoppen. Met inzet en toewijding, in woord en daad en vanuit respect voor anderen normen en waarden. We vertrouwen op elkaars vakkundigheid en vullen elkaar daarin aan. Zo komt elk van ons op het juiste moment in actie. We nemen samen verantwoordelijkheid voor het geheel, ieder vanuit zijn eigen expertise, want we weten dat alleen met integraal en gezamenlijk werken geweld stopt. Alle direct betrokkenen kunnen 100% op ons rekenen. Want Geweld hoort nergens thuis, ook niet in Noordoost-Brabant.

Onderzoeksresultaten laten zien dat geweld moeilijk te stoppen is (zie inleiding). Tegelijkertijd weten we dat er werkzame factoren zijn: gezamenlijke focus op veiligheid, een integrale aanpak, systemisch werken, zorgvuldige screening, betrokkenheid van kinderen, langdurige begeleiding en differentiatie naar geweldsprofielen.

In juni 2022 is het landelijke programma Geweld Hoort Nergens Thuis (GHNT) opgegaan in het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming dat op hoofdlijnen schetst hoe de kind- en gezinsbescherming er over vijf tot tien jaar (2026-2031) uit zou kunnen zien. Vanuit dit Toekomstscenario wordt gewerkt met een brede blik op alle leeftijden van (–9 maanden tot 100+ jaar) en relatiesystemen met en zonder kinderen. Het Toekomstscenario schetst een stap naar een andere cultuur, die uitgaat van vertrouwen, en de kracht van de betrokken inwoners stimuleert, zodat gezamenlijk gewerkt kan worden aan het verbeteren van de thuissituatie. Deze cultuurwijziging wordt ingezet en gedragen door vier basisprincipes:

- Gezinsgericht;
- rechtsbeschermend en transparant;
- eenvoudig;
- lerend.

Ambitie

We mogen nooit meer weggijken, maar moeten veel succesvoller worden in het terugdringen en stoppen van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Het bereiken van duurzame veiligheid voor alle gezinnen/huishoudens, en diens systemen, is het overkoepelend streven in onze regio.

In 2030 is het Toekomstscenario geïmplementeerd en stopt het geweld na 70% van de meldingen Huiselijk geweld en Kindermishandeling.

Het streven om huiselijk geweld terug te dringen, sluit aan bij de ambities van het Toekomstscenario. De regio Brabant-Noordoost neemt de vier uitgangspunten van het Toekomstscenario daarom als stip op de horizon en verbindt die met de inzet en ontwikkelingen bij de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. Dit betekent:

- Er is een **vast gezicht voor het gezin binnen of vanuit het lokaal team**, dat indien nodig samen optrekt met een professional uit de regionale netwerksamenwerking tussen Veilig Thuis, Gecertificeerde Instellingen en Raad voor de Kinderbescherming. Kinderen en gezinnen/ huishoudens hoeven dus niet opnieuw hun verhaal te doen.
- **Van estafettesamenwerking naar teamsamenwerking**; waardoor in samenwerking tussen verschillende professionals hulp en bescherming wordt geboden. In plaats van overdragen naar elkaar werken organisaties als team samen nabij het gezin/huishouden.
- **Professionals worden gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen**. Het draagt bij aan de transformatie, namelijk de hulp zo dichtbij mogelijk bij kinderen en gezinnen/huishoudens verlenen, een integrale aanpak van de problematiek en het zoveel mogelijk voorkomen van maatregelen en zwaardere vormen van (Jeugd)hulp door het tijdig bieden van de juiste hulp. Dichtbij deze professionals en gezinnen/ huishoudens staat een netwerk aan specialisten.
- **Rechtsbescherming van alle gezinsleden** staat voorop. Dit vraagt om transparantie en openheid in communicatie tussen professionals en gezin. En juist gebruik van wetgeving.

3 ViA in relatie tot andere ontwikkelingen

De verbetering van de aanpak van onveiligheid in relaties vindt plaats in een context, waarin op veel andere vlakken, die aan ViA raken, ook beweging is. Denk bijvoorbeeld aan wetgeving rondom informatiedeling in het sociaal domein, ontwikkelingen in de samenstelling en leeftijdsopbouw van de bevolking, langer thuis wonen van senioren, het Integraal Zorgakkoord, het Gezond en Actief Leven Akkoord, en de ontwikkeling richting stevige lokale teams in de volle breedte van het sociaal domein (voortvloeiend uit het Richtinggevend Kader van de VNG, de Hervormingsagenda Jeugd en de Leidraad Werken aan veiligheid). ViA is een onderdeel van wat nodig is in de verbetering van de hulp en ondersteuning op het snijvlak van zorg en veiligheid. Afstemming tussen ViA en al deze ontwikkelingen, zoals die in de regio vorm krijgen, is daarom essentieel.

De Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid en de TOP-3 methodiek

Vaak gebeurt er zo veel binnen een relatie waar de veiligheid in het geding is, dat één professional het niet allemaal kan overzien. De situaties zijn ingewikkeld en er is veel gaande – waar moet je beginnen? Het is dan nodig dat problemen gezamenlijk worden geordend, geconcretiseerd en geprioriteerd, en vervolgens worden aangepakt. Dit vraagt samenwerking over organisaties en sectoren (zorg, civiel, straf en bestuur) heen. De Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid richt zich op alle professionals die in hun werk te maken krijgen met relatiesystemen waar de veiligheid structureel in het geding is. Deze visie is omarmd door de opdrachtgevers van het programma Toekomstscenario, de betrokken organisaties en de partners die samenwerken in het Landelijk Netwerk Zorg Straf.

Er is gekozen voor de TOP-3-methode in de praktijk in Noordoost-Brabant; deze ondersteunt het werken conform de Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid. Volgens de TOP-3-methode wordt er eerst gezorgd voor directe veiligheid samen met de betrokken inwoners. Vervolgens wordt met motiverende werkwijzen en passende hulp gewerkt aan de oorzaken en achterliggende problematiek binnen het relatiesysteem.

Kenmerken van die hulp zijn: risicogestuurd, herstelgericht en met versterking van beschermende factoren. Zo wordt de kans op duurzame effecten vergroot. Door continue aandacht voor veiligheid tijdens het gehele traject, blijft deze verzekerd en wordt geweld gestopt.

Landelijke impulsen op de aanpak geweld in afhankelijkheidsrelaties

Onder de noemer Geweld in afhankelijkheidsrelaties worden op nationaal niveau impulsen gegeven aan de regionale en lokale aanpak. Onder [Geweld in afhankelijkheidsrelaties](#) vallen meerdere onderwerpen zoals kindermishandeling, partnergeweld, seksueel geweld, ouderenmishandeling, mensenhandel (de zorg voor de slachtoffers naast de vervolging van daders van criminele uitbuiting, seksuele uitbuiting en arbeidsuitbuiting). Onderdeel van de landelijke impuls is het doen van aanbevelingen op basis van thema's. Thema's waarmee de aanpak versterkt kan worden zijn, naast de directe lokale en regionale aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling (zoals Gefaseerd samenwerken aan veiligheid en de VNG-leidraad voor lokale teams), o.a.:

- Gendersensitief werken aan de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling is tot nu toe nog onontgonnen terrein en vraagt om specifieke aandacht. Recent krijgt in dit kader femicide en intiem terreur veel aandacht.²⁰
- Traumasensitief werken implementeren met behulp van o.a. deskundigheid vanuit het landelijke aanbod Drakentemmers.
- Ervaringsdeskundigheid inzetten t.b.v. laagdrempelige hulpverlening en psycho-educatie. De laagdrempelige aanpak kan de bereidheid tot accepteren van specifieke hulpverlening vergroten ten einde succesvoller te zijn in de aanpak.
- Het nationale actieplan aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld vraagt om regionale inrichting.
- Toezicht sociaal domein: de inspectie die toezicht houdt op het sociaal domein heeft aanbevelingen betreffende de gemeentelijke inrichting van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling.
- Aandacht voor het beperkte perspectief waarmee vanuit jeugd vaak naar geweld in gezinnen gekeken wordt, en het onvoldoende aanspreken van de ouder die de onveiligheid veroorzaakt op diens verantwoordelijkheid voor het verbeteren van de veiligheid.

²⁰ Zie bijvoorbeeld [Plan van aanpak Stop Femicide! gepresenteerd | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#) en [Aanpak Gendergerelateerd Geweld | Rapport | Rijksoverheid.nl](#).

4 Herijking doelstellingen ViA

De doelstellingen van het oorspronkelijke Koersplan ViA worden hieronder geherstructureerd en aangevuld langs de lijnen van het Toekomstbeeld, dat is opgenomen en toegelicht in paragraaf 2.2 van het Toekomstbeeld, stappenplan & advies.

Hoofdoelstelling

In 2030 is de implementatie van het Toekomstscenario in Noordoost Brabant gereed. Dat betekent dat de aanpak van onveiligheid in relaties 0-100 en de aanpak van ontwikkelingsbedreiging van minderjarigen lokaal en regionaal vorm heeft gekregen en geheel tot uitvoering wordt gebracht. De eerste resultaten in de zin van het vaker realiseren van duurzame veiligheid zijn dan zichtbaar.

In dit kader wordt de komende jaren gewerkt aan:

- De ontwikkeling en implementatie van een nieuwe werkwijze van lokale teams en regionale partners (VT, GI's en RvdK) gezamenlijk, gebaseerd op de visie Gefaseerd Samenwerken aan Veiligheid en de TOP-3 methode.
- In dat kader inrichten van een regionale netwerkorganisatie van VT, GI's en RvdK, passend binnen de uitgangspunten van het Toekomstscenario.
- Bewaken van de doorontwikkeling van de jeugdbescherming in relatie tot de doelstellingen van het Toekomstscenario, in samenwerking met de provinciale Leading Coalition.

Subdoelstellingen

1. Er is een goed functionerende Meldstructuur. Alle professionals in lokale teams kunnen de eerste stappen van de Meldcode zetten, en doen dat ook. De uitvoering van onderdeel 1 van het Stappenplan ViA ('Werken volgens de Meldcode') door gemeenten leidt tot:
 - a. Het vergroten van de bekendheid met de Meldcode;
 - b. Het vergroten van de meldingsbereidheid;
 - c. Het terugdringen van handelingsverlegenheid;
 - d. Het verbeteren van het bespreekbaar maken van signalen.
2. Er zijn stevige lokale teams op veiligheid in afhankelijkheidsrelaties. Deze voldoen aan de [Leidraad Werken aan veiligheid](#) en blijven altijd casuseigenaar, ook wanneer expertise en bevoegdheden van regionale partners nodig zijn. De Leidraad werken aan veiligheid voor lokale teams is in 2030 volledig geïmplementeerd in alle gemeenten, voor alle lokale teams, gericht op jeugd én op volwassenen. Hiertoe wordt onderdeel 2 van het Stappenplan ViA uitgevoerd ('Stevige lokale teams op ViA').
3. Er is een effectieve regionale netwerksamenwerking tussen Veilig Thuis, de Gecertificeerde Instellingen en de Raad voor de Kinderbescherming. Deze sluit aan op de rol van de lokale teams in de aanpak. De Visie Gefaseerd samenwerken aan veiligheid en het werken volgens de TOP-3-methodiek is regionaal in alle lokale teams, bij VT, de GI's en de RvdK geïmplementeerd. Hiertoe wordt onderdeel 3 van het Stappenplan ViA ('Regionale netwerksamenwerking') uitgevoerd.
4. Op regionaal niveau is voldoende passende specialistische hulp beschikbaar. Deze sluit aan bij de problematiek van onveiligheid in relaties en kan door lokale teams worden ingezet. Dit wordt gerealiseerd door middel van uitvoering van onderdeel 4 van het Stappenplan ViA, 'Specialistische hulp'.

Regioplan

Transformatorweg 38
1014 AK Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl

REGIOPLAN
PARTNER VOOR MAATSCHAPPELIJKE IMPACT